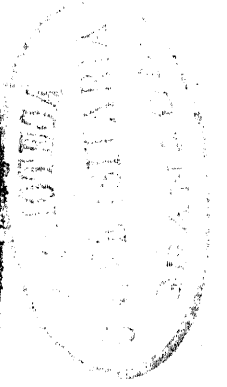

Dei Collegii S. p. de Hys de Granada
Fratri Dominici *S. l.*
Soto, Segouensis, Theologi, *R - 5851*

ordinis Prædicatorum, De cauendo
Iuramento in abusu, ad lau-
dem diuini nominis
institutio.

Notione expungit

SALMANTICAE,
Excudebat Andreas de Porronarijs.
M. D. L I.

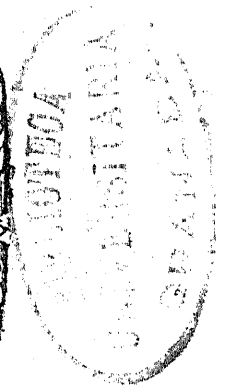
13

14

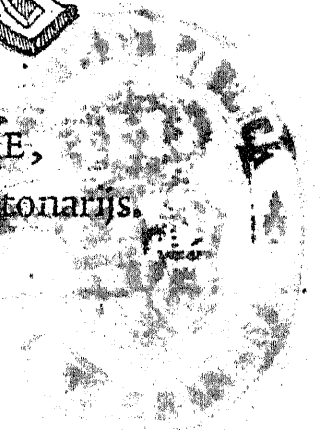
Del Collegio de la Compañia de Jhu de grande
Fratri Dominici *B. L.*
Soto, Segouiensis, Theologi, *R - 5851*

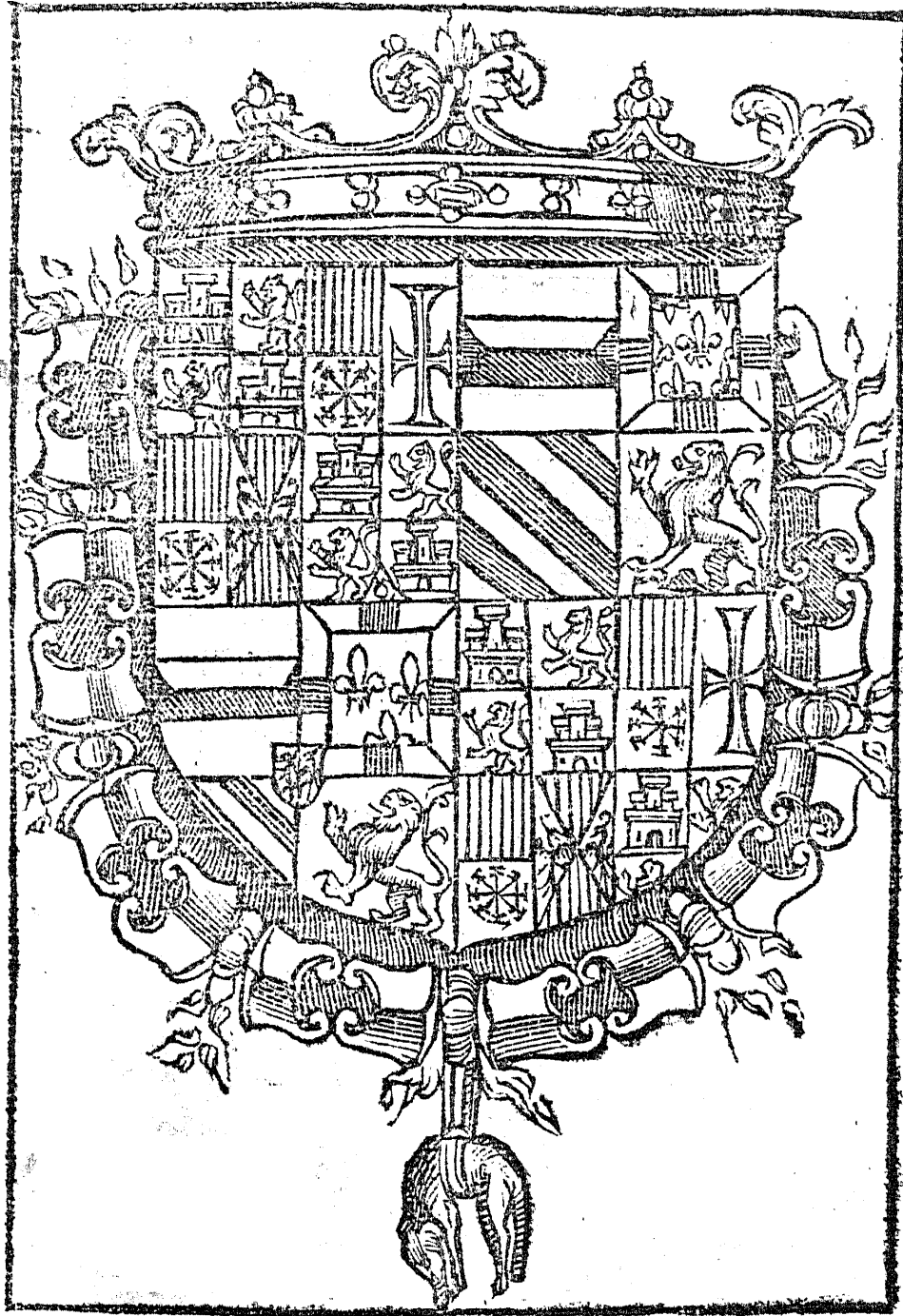
ordinis Prædicatorum, De cauendo
Iuramentorum abusu, ad lau-
dem diuini nominis
institutio.

Notiene Segouien

SALMANTICÆ,
Excudebat Andreas de Poutonarijs.
M. D. L. I.

✠ MAGNO
 PHILIPPO CA-
 roli. V. Cæsaris Maximi
 filio, Hispaniarum Principi,
 Frater Dominicus Soto
 felicitatem.

V M M A
 Sit laus optimo deo
 serenissime Prin-
 cept, q̄ in his Cæsa-
 reis, tibiq̄; subinde
 hæreditariis regnis attētiore oculis
 invideri coeptum est, acerbiusq̄;
 vindicari scelus hoc polluendi vanis
 iurationibus gloriosum eius nomen:
 quod sanè scelus pientissimo eius nu-
 mini, vt maxime iniurium, ita est in-
 uisissimum. Hanc inquã ob rem (vt
A 2 tuæ

tuae iam innotuit Celsitudini) viri quipiam religiosi, quorum sanctus zelus plurimi habendus est, omniq; favore prosequendus, familias quasdam, quas fraternitates vocant, excogitarunt, quibus institutum, studiumq; sit, rabidam hanc pestem abigere, Christianoq; gregi cauere, & quam maxime per Dei opem fieri potuerit, extinguere. Horum ego allectus exemplo, dum hac nuperrime lapsa quadragesima in hac sancta Ecclesia Salmantina ad populum concionarer, in animu induxi, de penuria ingenij mei meum quoq; pauperem numum in hoc publicum subsidium erogare. Neq; vero verbum in terram cecidit malam. Solet enim ciuitas haec, vt quae est vomere Euangelico bene culta, huius-

huiusmodi sancta semina, & excipere promptè, & diuino influxu benigne reddere. Quocirca, non solum familia statim creatur & ordo, qui religiosum negocium hoc omni cura susciperet, verum concursus ad me à multis est, qui mecum expostulabant, cur quae de suggesto dixeram, non eadem prelo demandarem, quo possent latius patefcere. Nam quaeliacunq; fuerant, tamè putabant fructum allatura non poenitendum.

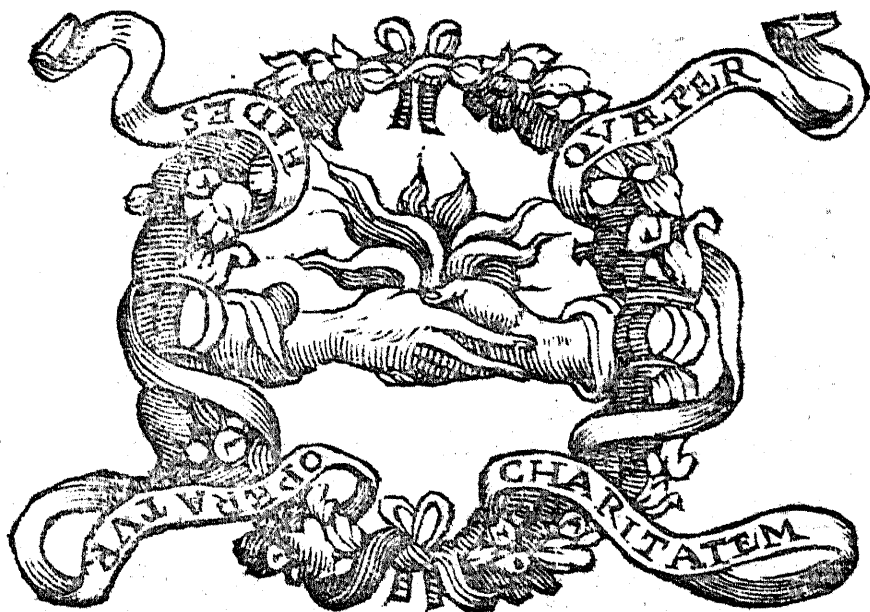
Anni equidem lubenter. Inò quia ij, quibus Latinè datum est legere, rarissimi sunt: quos verò contagio haec indies contaminat, quibusq; adeo operæ precium est haec relegere, pleriq; omnes, duplatum exemplar, Latinum scilicet & Hispanum, veluti

A 3 delibe-

deliberationem, quam in causa pauperum ad tuam Celsitudinem iam pridem missimus, eodem propemodum exemplo, edendum duxi. At qui etsi minimè ignorem, minutius hoc esse munusculum, quam quod Celsitudini tuæ dicandum foret, tamen ut negotium, quod ad diuinum honorem tanti refert, regia auctoritate communirem, quando Cæsareum nomen, præ eius Maiestate, huc accersere cunctatus sum, tuum inclyte Princeps non sum veritus implorare, cui nimirum meas iam diu chartas nuncupare cœpi. Nemini quippe dubium est, quin si Claritudo tua huic negotio quidpiam auctoritatis admouerit, venturum usu sit, ut, hac extirpata pestifera peie-

ra peierandi consuetudine, honor maximo Deo de tanto obsequio sit amplissimè referendus. Suscipiat ergo Celsitudo tua clarissime Princeps rationem hanc exaltandi diuinum nomen, ut hac possit noua gemma diadema tuum effulgere. Nam præterquam, quod diuine maiestati tanta obligatus es fide, habes in terris alteram humanam, à qua iure optimo potes, ac subinde maximo debes merito excelsum hanc virtutem aborrendi perinria hereditare. Quæ quidem virtus Cæsareæ Maiestati in eo est honore & precio, quo eam habere debent æstimareq; ingenui & nobiles, atque adeò magnates, & præ omnibus longe Principes & Reges, ad
A 4 honorè

honorem illius & gloriam, per
quem Reges regnant, & le-
gum conditores iusta
decernunt.

Fratri Dominici
Soto, Segouienfis, theologi,
ordinis Prædicatorum, Decauendo
iuramentorum abufu, ad lau-
dem diuini nominis
institutio.

CAPVT PRIMVM,
Quo, ceu in Prologo, ratio ordoq; dicendo-
rum proponitur.

BENE AC DI-
uine Rex & Propheta *Pfal. 112.*
David eo Psalmo, quo
cultores Domini admo-
net laudare Dominū,
continuo subnectit, vt
laudent pariter & no-
men Domini. Laudate enim, inquit, pueri
Dominum: laudate nomen Domini. Nam
cū nomen, sit illud, per quod res significa-
tur, eiusq; subinde sit quasi effigies & ima-
go eadē laus, & rei debetur, & nomini. Qua-
propter, honorificè pronuciare, & reuerē-
ter audire nomen Domini, hoc ipsum est,
laudare Dominum. Adde, q̄ immensa Dei

A 5 bonitas

bonitas, cui omnis debetur laus, dulcisonū cantuq; iucundum facit nomen eius vnde *Psal. 134.* alibi idem psaltes. Laudate, inquit, dominū, quia bonus dominus: psallite nomini eius, quoniam suaue. Neq; verò solū tam prolato, quàm auditu suauissimum est nomen Dei, verū & super omne vnguentum odoriferum. Nam veluti oleum effusum sentiebat illud sponsa. Rursus quia quantum nomine Dei significatur, tantum, & eo longe cumulatius existit in re ipsa, fit, vt (quemadmodum idem ait alibi Dauid) secundū nomen eius, ita fit & laus eius. Hoc est, sicuti nomen Dei, immensum pelagus bonitatis designat, sic & laus illi infinita debetur. Qua propter quo Deū homines expressiori notione attingunt, eo maiora illi tribuunt laudum præconia. Et ideo Christiani, vt cū certissimè cognoscimus, ita verissimè colimus. *Philip. 2.* Quam utiq; ob rem, vbi Apostolus exaltationem Christi ob inenarrabilē eius humilitatē memorat, protinus & celebratissimi eius nominis meminit. Propter quod enim inquit, exaltauit illum Deus, & dedit illi nomen, quod est super omne nomē. Hęc haud ineptè meditatus mihi videor, iuramentorū causam ingrediens: nempe vt primo statim aspectu per spectum omnibus sit, quanta affinitate

finitate veneratio diuini nominis cum eius amore & cultu sit cōiuncta. Vnde præiacto præcepto primo, quod fundamentum est omnium, de fide & cultura, quę vni debetur Deo, illico apponitur: secundū, ne nomen eius vanè vsurpemus. Peruersitas ergo hęc *Exod. 20. & Deu. 5* peierandi, nomineq; abutēdi diuino aduersa est & contraria secundo præceptorū prioris tabulæ diuinæ legis, hoc est, corū quę directè, & quod aiunt, immediatè ad diuinum attinēt amorē & cultū. Nam cū maximū illud legis mandatū in charitatē Dei, & eam quę est in proximū bipertitū sit, in duabus tabulis sculptā tradidit Deus legē suā Moy *Exo. 34.* si: quarū prior amorē Deo debitū exprimebat: posterior verò, beneuolentiā proximi. Et sunt in priori ordine tria præcepta: quorū primo iubemur firmā vni vero Deo seruare fidē, eiq; soli, cunctis deorū figmentis ablegatis, honorē & cultū exhibere. Secundum verò ad reuerentiā eius attinet, quo cauetur ne sui nominis magestatē inanibus iuramentis inquinemus. Quibus tertium de sanctificandis festis adiectū est: Hanc igitur supremā sui noīs reuerentiā nobis Christus eo vsq; cōmendauit, vt ab oī nos iurationis *Matth. 5.* forma absterret. Ego enim, inquit, dico vobis, nō iurare omnino. Vbi & ego, & dico, & om-

& omnino, in signē prae se emphasin ferunt. Ego inquit ipsissimus Deus, dico, quod est imperandi verbū, non iurare omnino: neq; per coelum, neq; per terram &c. Quam subinde exaggerationem expressit nobis & eius apostolus Iacobus. Nam quasi hoc esset fundamentum & basis Christianismi, sic ait.

Iacob. 5. Ante omnia fratres mei nolite iurare: neque per coelum, neq; per terrā, neq; aliud quodcunq; iuramentum. Ac si dixisset. Hoc primum omnium stabilimentum est & specimen Christiani, si procul ab eius ore & animo abfuerit ius iurandum. Præmiserat enim admonens.

Iacob. 1. Si quis putat se religiosum esse, non refrēnans linguam suam, sed feducens cor suum, huius vana est religio. At nō obstante quòd tantum religionis collocauerit apostolus in infrenanda lingua, tantūq; absurditatis & criminis in abusu diuini nominis, ac si Christ⁹ nobis omnino iurare iussisset, ita nos linguae facilitas in nefariam iurandi ac peierandi consuetudinem præcipitat. Vsq; adeò, vt veluti mādati Christi oblitiam Christiani, ius sibi possessionis videātur acquisiuisse contra Deum: vt ea prope modū facilitate iuramenta disseminēt, qua verba. Atqui si præceptio hæc à iure humano emanasset, vsui iam contrario fuisset ener-

uata,

uata, vt eius præuaricatio exilius esset piaculum, verum cum diuina sit, quo frequentior est consuetudo, eo scelestius est crimē. Quapropter quemadmodum conflato in ciuitate incendio cuncti ciues occurrunt, & dum tigris aut leo per urbem cædibus defeciret, obuiam beluæ vniuersi prodirent, ita extinguendæ huic improbæ pesti vnusquisq; tenetur occurrere. August. enim in sermone super verbis citatis Iacobi. Videtis inquit, quàm ista detestanda sit belua (nimirum iurandi abusus) & rebus humanis exterminanda? Qua de causa Plato, solo naturæ lumine ductus, lib. de legibus. xj. sanctum ducebat, vt quemcunq; ciues iurantem per Deos immortales audirent, in ipsum irruerent, fustibusq; & pugnis nefandum sacrilegium vlciscerentur: & qui secus facerent, rei ipsi legis haberentur. Et tamen illi non erant, nisi Deorum portēta. Hanc igitur ob rem huic calamitosæ pestilentiae medēdæ, quæ tam facile in Christianismum irrepsit, tamq; latè serpere pergit, ac nostram religionem in vilipendium diuini nominis foedissimè, atque exciosissimè contaminat, hoc, ceu medicamen, ad Dei laudem confecimus. Vtinam aliquid eius auxilio perficiamus. No-

August.

Belua.

Plato de leg. li. xi.

1. Cor. 3.

gare:

gare: Dei autem (vt apostolicis vtamur verbis) incrementum dare. Haud tamē fert animus vniuersa, quæ de iurandi iure in scholis pertranctantur à primis radicibus deducere: puta iuramentorum vincula, & dispensationem, & casus quibus quisq; potest ad iurandum compelli, quibusve licet iuramentum excusare. Hæc enim in relectione nostra de ratione tegendi & detegēdi secretum abundè disputauimus: quo hinc lectorē quādoq; remitemus. Sed ea hic penitus diuino numine subnixi differem⁹, q̄ ad arcendum contagium hoc sunt necessaria. Et quoniam ordo & œconomia, veluti sol exiſtimatur, qui lucē affert orationi, in tres præcipuas partes præsentem tractatum distribuendum duximus. Prima est, veluti fundamentum operis, in qua tria præstituimus. Nempe vtrum iuratio, officiū aliquando sit, & sub quo genere virtutis cōprehendatur. Mox, quot sunt formæ, modi, & gradus iurandi: & quorum verborum vsus, citra iuramentum licitus sit. Postremò quot nam sint, & quales iuramenti comites, quibus eius honestas constituitur. In secunda parte grauitatem & enormitatem improbi sceleris peierandi, periculosaq; adeò consuetudinis iurandi explicuimus. Ac demum in

*Distribu-
tio operis.*

tertia

tertia remedia adduximus, quibus possibile, per Dei gratiam, est absurdum hunc iurandi morem deleri, & à Christiana republica eliminari.

C A P. I I. Quo virtus iuramenti diffinitur, atq; in suo genere constituitur.

PRIMUM punctum, in expositione illius loci positum est, quem iam proximè ex Matthæo citauimus. Apparet enim Euangeliū in superficie pugnare cū antiqua lege: id quod ignarum lectorem, dubium, anxiumq; habere potest. Extat enim in Deutero. diuina hæc præceptio. *Deuter. 6.* Dominum Deum tuum timebis, & illi soli seruias, ac per nomen illius iurabis. Vbi vel iussum, vel permissum est iurandum per Dei nomen. Contrà verò videtur Christus *Matth. 5.* in suo illo celeberrimo sermone in monte inter leges alias, quas orbi illic posuit, vetustum illud mandatum retractasse & antiquasse. Ait namque, Audistis quia dictum est antiquis. Nō periurabis (scriptum enim est in Leuitico. Non periurabis in nomine *Leuit. 19.* meo,

meo, neq; pollues nomē Dei tui: ego Dominus) reddes autem altissimo iuramenta tua (hanc quippe sententiā faciunt verba Deute. Per nomē illius iurabis) ego autem dico vobis, non iurare omnino: neque per coelum, quia thronus Dei est: neq; per terram, quia scabellum est pedum eius: neq; per Hierosolymam, quia ciuitas est Regis magni: neq; per caput tuum iurabis, quia non potes vnum capillum album facere, aut nigrum. Sit autem sermo vester, est est, non non: quod autem his abundātius est, à malo est. Ecce vbi (si sonum tantum verborum audias) non expositum solū, aut limitatum apparet priscum illud præceptum, verum abrogatum prorsum ac euangelica lege exclusum. Primum omnium ad aperiendum sensum dominicæ huius sententiæ supponenda nobis est iuramenti diffinitio. Est enim iurare, Deum in testem citare: iuxta verbū Augustini in citato sermone de verbis Iacobi. Quid est, per Deum, nisi testis est Deus? Ex quo verbo elicitur, quod iuramentum sit affirmatio, per diuinam attestationem confirmata. Affirmatio inquam, aut negatio. Nam quod quis negat, id falsum esse affirmat. Atq; appellatione Dei, diuina quoq; cōcipito, hoc est creaturas in ipsum relatas.

Etenim

*Iuramenti
diffinitio.*

Etenim qui per creaturas iurat, numen aliquod illic agnoscit, siue falsum, vt idolatræ, siue verum, vt orthodoxi, qui Deum in creaturis existere profiteantur. Vnde iusiurādū, ait in de officiis Cicero, est affirmatio religiosa. Sed eleganter Aristot. in Rhetorica ad Alexandrum. Iusiurandum, inquit, est, cum diuina veneratione dictio, probationis express. Dictionis nomine affirmationem complexus est & negationē. Adiecit autem, probationis expers, vt naturam penitus iusiurandi patefaceret: quæ est, vt citra necessitatem, nempe vbi res aliter probari nō potest, nunquā fiat. Ob idq; iurare (vt inibi author est Aug.) à iure dicitur. Est enim iurare per Deum, nihil aliud, quàm ius veritatis Deo reddere: quippe cui, veluti ipsissimæ veritati, propriè competit dictorum omnium & conuētorum veritatem suo testimonio constabilire. Aut si mauis, iusiurandum (vt nomen ipsum sonat) eo à iure deriuatur, quod id quod iuratur, pro lege habendum est, & veluti ius, sic est sanctè seruandum. Vnde iurare Deum, idem est, quod, Deum pro iure veritatis cōstituire. Hac igitur iusiurandi descriptione præfixa, extruitur prima conclusio, quæ in confesso est omnibus. Iusiurandum potest nonnūquam officium esse,

B non

*Arist. li.
Rhet. ad
Ale. cap.
de iure
iur.*

*Iusiurandi,
à iure.*

*Conclusio.
1.*

non modo licitum & honestum, verum & religiosum ac laude dignum. Conclusio hæc primùm probatur testimonio illo Deutoro nomij. Per nomen Dei iurabis. Connumeratur enim inter moralia præcepta: ob idq; non est per legem gratiæ abolitum. Gerit fa- teor, nõ tam præceptionis, quàm permissio- nis informationisq; imaginem. Ac si dicere- tur. Ac si diceretur. Si te fortè pia necessitas iurare cõpulerit, caue per falsos Deos iures, sed hanc reuerentiam vero referens, per no- men illius iurabis. Erat quippe gens illa in idolatriam procliuis. Quauis quod super Matthæum ait Hierony. & refertur. 22. q. 1. can. Considera: videlicet, iurare per Deum, concessum esse illi populo, non quòd rectè hoc facerēt, sed quòd melius esset per Deū, quàm per idola iurare, non equidem plenè intelligo. Nam iurare sine veritate & iustitia & iudicio, nunquam fieri potuit citra cul- pam, & ideo in hoc sensu nõquam fuit per- missum: vbiuis autem illi comites adsunt, li- citum est iurare. Nisi intellexit Hiero. quod citra casum, quo præceptum viget iurandi, melius est nunquam iurare, sed tunc tamen, iurare, nonnunquam permittitur tanquam minus bonum. Attamen inficias ire nemo potest, quin vsu sæpenumero veniat iuradi præce-

Proba-
tio. 1.

Deute. 6.

Hieron.
22. q. 1.
can.

Iuraturan
dñ nõnũ-

præceptum: vtpote dum potestas publica iu- re & more exigere à ciue potest iuramentũ quã pce-
ad detegenda, coercendaq; mala, quæ sunt ptũ est.
rei publicæ in perniciem. Quin verò quan- doq; non requisitus teneretur vir bonus ius iurandum offerre: vel ad liberandum inno- cẽtem à morte, vel pro alio magno bono pu- blico. Et tunc vsq; adeò bonũ est iurare, vt non iurare, delictum sit. Atq; illic præcipuè verum habet psalmus ille. Laudabũtur om- nes qui iurant in eo, nimirũ in Deo. Secun- dõ confirmatur eadem conclusio exemplis Cõfirma-
Dei & sanctorũ. Iurauit enim Deus per se- tio. 2.
metipsum Abrahæ (vt habetur in Genes.) quod ex eius semine missurus esset omni- bus gentibus benedictionem. Et adurauit Gen. 22.
postmodum Abraham famulum suũ, dum eum Nesopotamiam legauit quæsitũ vxo- rem filio suo. Et illo iureiurando viuit Do- minus: vsi sunt crebrò Dauid & Salomon & reliqui patriarchæ. Nam (vt est apud Hiere Hiero. 4
miam) illud iurandi exemplum concessum erat tunc temporis. Atqui & sub lege euan- gelica ostensus est Ioanni in Apoc. Angelus Apoc. 10.
iurare per viuentẽ in secula seculorũ. Et Pau Roma. 1.
lus variè quoq; iurasse comperitur. vt ad Ro Galat. 1.
ma. Testis est mihi Deus. Et ad Gal. Ecce co Cõfirma-
ram Deo quia non mentior. Tertiõ deniq; tio. 3.

veritas huius conclusionis patescit ex suis proprijs causis, quæ sunt duæ: altera sumitur de ratione finis. Est quidem Iuramentū

Hebr. 6. (vt ait ad Hebræ. Paul.) omnis cōtrouersia finis ad confirmationem. Vnde iurisconsultus in capite tituli de iure iurando. ff. Maximum, inquit, remedium expediendarum litium in vñm venit iusiurandi religio. Et li. *Offic. Cice.* Nullum, inquit, vinculū ad stringendum fidem iureiurando maiores arctius esse voluerunt. Concessit ergo nobis Deus iuramenta ob nimiam, qua in nos est charitate: nempe vt litibus omnibus & discordijs iureiurando pacatis ac sopitis, in pace & tranquillitate ageremus vitam. Qua de causa nefas est post præstitum iuramentum firmitus disquirere testimoniū: irrogatur enim iniuria Deo. Altera causa quæ iuramentum honestat, est honor, qui Deo à iurante deferitur, dum illum confitetur, primum esse fontem & caput totius veritatis. Itaq; sicuti reliquas humanarum scientiarum veritates per sua prima principia Sapientes demonstrant (nam authore Aristot. tunc vnamquamq; rem scire arbitramur, dum principia prima vsq; ad elementa cognoscimus,) ita dubia omnia rerum contingentium, quæ aliter cōstare non possunt, per diuinum testimoniū, quasi

Phys. 1.

quasi per primum, supremūque veritatis principium & fontem, iure & merito confirmamus.

Atqui hinc consequens fit secunda conclusio. Virtus iurandi, vbi legitima est, non quouis ordine inferiori habetur, sed sub genere continetur religionis: atq; ad id ipsum secundum præceptum prioris tabulæ attinet, quod periurijs violatur. Nam vbi cauetur vsurpatio diuini nominis in vanum, insinuatur quòd si legitima necessitate diuinū imploretur testimonium, nihil aliud quàm religio sit, & diuina veneratio. Vnde & iure etiam ciuili iurandi officium, religio nuncupatur, vt iam nuper ex. ff. citatum est. Et Imperator. C. de iur. iurā. Iurisiurandi, inquit, contempta religio satis Deum habet ultorem. Ex quo sequitur quòd soli Deo iurandi cultus est exhibendus. Vnde super Matthæum Hierony. Qui iurat, inquit, aut veneratur, aut diligit eum per quem iurat. Quavtiq; de causa conquestum legimus in Hieremia Deum de filiis Israel, quòd eum dereliquissent, iurassentq; in his, qui non erant dii. Et loco citato Deutono. prius habetur Dominum Deum tuum timebis, & illi soli seruias: & protinus, vt timor ille & reuerentia exprimat, subditur: per nomē illius iurabis.

Conclusio. 2.

C. de iure iur.

Hieron.

Hiere. 5.

Deute. 6.

rabis. Id quod ait Christus. Reddes autem
Aristo. 1. altissimo iuramenta tua. Quin verò *Arist. 1.*
Met. ca. 3. Metaphys. Res inquit honorabilissima est
 iuramētum: cuius ideo venerationem nun-
 quam antiqui tribuerunt, nisi illis quos pro
 deis colebant.

Habemus ergo, iurandi officium, virtutē
 esse religionis. Sed est nobis confestim di-
 scernendum duplex virtutum genus. Aliæ
Duplex quippe sunt, quæ genere suo & obiecto per
virtutis se sunt ipsæ virtutes, vt fides, charitas, iusti-
genus. tia, & id genus reliquæ. Quæ proinde ni-
 hil aliud desiderant, vt bene fiant, quàm vt
 nulla illis apponatur circumstantia praua.
 Aliæ verò sunt, quæ non sunt vsq; adeò vir-
 tutes, nisi propter necessitatem. Vt si exem-
 pli gratia, pœnitentiam huc ptoferamus.
 Hæc namque in statu innocentia non fuif-
 set virtus, sed ob necessitatem peccati ingref-
 sa est hunc ordinem. Adhibeamus ergo de
Conclu- iuramento conclusionem tertiam, quæ, ceu
sio. 3. dicendorum basis, habenda præ oculis est.
 Iuramentum, etiam id quod verum est, si
 omni illud necessitate nudaueris, non est
 genere suo virtus, ac ideo neque bonum per
 se appetendum: at per necessitatem fit ho-
S. Tho. 2. nestum. Atqui hunc in modum declaran-
2. q. 89. dus est. S. Thom. 22. q. 89. vbi ait, iuramen-
 tum

tum secundum se esse licitum & honestum.
 Intelligit nanq; secundum indiuiduos comi-
 tes suæ honestatis. Huius nos conclusionis
 admonuit Christus redemptor noster loco
 supra citato, dicens. Sit sermo vester, est est, *Matt. 5.*
 non non: quod autem his abundantius est,
 à malo est. Enimvero si status hmanæ inno-
 centia perdurasset, nunquam concessum
 fuisset hominibus, iurare: eò quòd nulla oc-
 curisset tunc iurandi necessitas: sed simplici
 verbo præstarent sibi homines mutuo cer-
 tam fidem. Ad hanc nos ergo sinceritatem
 reuocare satagens Christus, ait, Sit sermo
 vester, est est, non non. At verò inter alias
 plagas, quas nobis versutus ille serpens im-
 pegit (qui vt habetur Ioannis. 8.) Mendax *Ioan. 8.*
 semper fuit, & pater mendacij, hæc fuit vna
 insignis, quòd authoritas hominum vsque
 adeò fuit exinde læsa, vt non facile homines
 digni sint, quibus adhibeatur fides, claman-
 te Psalmista. Ego dixi in excessu meo, oīs *Psal. 15.*
 homo mendax. Atqui ab hac læsione alte-
 rum subinde accepimus incredulitatis vul-
 nus: nempe quòd difficulter quæ nos latent
 credimus. Ob hanc ergo necessitatem indul-
 ta nobis diuinitus est iuris iurandi facultas.
 Est enim homo, animal, teste Aristot. suo pte 1. *Politi.*
 ingenio sociabile, eò quòd sibi solus nō suf- *cap. 2.*
 ficit,

ficit, sed alij aliorum indigent subsidio, & veluti membra vnius corporis, ita homines, non nisi vicariis operis sibi sufficiunt. Et cū
Libr. 1. de offi. (vt ait Cice. fides, id est, dictorum conuentorumq; constantia & veritas, fundamentum sit humanæ societatis: hac si quidem de medio sublata, conuictus humanus funditus deperiret: prouidentia Dei fuit, vt huic per peccatum languidæ nostræ fidei robur testimonij sui appalleret. Nam & propter nostram cōsolationem, licet fallere ipse non possit, iurat nihilominus nobis. Et per hæc patefit sensus subiuncti verbi apud Matthæum. Quod his abundantius est à malo est. Non enim ait, malum est, quasi adhibitum iuramentum, iniquitas semper sit. Sed ait. A malo est, id est, à mala causa. Et quanuis August. super epistolam ad Gala. (vt habetur. 22. q. 1. can. Non est) videatur insinuat
Mat. 5. tur insinuare, quod sit à malo, non iurantis, sed increduli, petentis iuramentum, haud tamen existimandum est, cum qui iuramentum ab alio exoptulat, vbique peccare: sed dicitur hoc prouenire à malo: quia descendit à poena nobis per peccatum originale inflicta: inde scilicet quod humana auctoritate infracta, increduli facti sumus, vt ipse idem August. exponit in de sermone domini
22. q. 1. ca. Nō est

ni in monte: & allegatur eadem. q. can. Ita er 22. q. 1. go. Vnde & Innocen. tertius eandem expositionem desumpsit, extra de iur. iuran. can. *ergo.* Et si Christus. Vbi & hanc præterea tertiam nostram concusionem irroborat August. *iuere iur.* nimirum quod non sit quasi per se bonum, *can. Et si* appetendum iuramentum: sed quod sola *Christo.* necessitas, quasi vi, trahere nos debet adiurandum. Qui enim, inquit, intelligit, non i bonis, sed in necessariis iurationem habendam, refrænat se quantum potest, vt non ca vtatur, nisi necessitas cogat.

C A P. I I I. Quo exponitur euangelium,
 qua parte supra positus conclusio-
 nibus videtur aduersum.

Estat igitur ad sententiam Christi respondere, quæ conclusiones superioris captis auerfare videtur. Ego autē dico vobis non iurare omnino: neq; per coelum, neque per terram &c. Et quidem diuus Hieron. *Hieron.* facile se inde dissoluit, dicens non prohibuisse illic Christum, iurare per Deum, sed tantum per creaturas. In eandemq; sententiã
 B 5

De iure tētiā subscribit Inno. de iur. iurā. can. Et si
iur. can. Christus. Contrariam verò approbat Aug.
Etsi Chri & 22. q. 89. sanctus Thomas, & pleriq; do-
stus. torum. Et, nisi meum me seducit iudicium,
 planum est deterruisse nos illic legislato-
 rem nostrum ab omni iurandi forma, siue
 per Deum, siue per creaturas. Etenim iura-
 re per creaturas, bifariam cōtingit, vno mo-
 do constituendo in illis iuramenti finem.
 exhibendoq; illis reuerentiam, Deo debi-
 tam: quod species quædam est idololatriæ:
 & manifestaria blasphemia, quantuncunq;
 iuratio, vera sit. Altero modo referēdo crea-
 turas in creatorem, cuius numen in illis exi-
 stit, qui mos Christianis est iurandi per crea-
 turas. Hoc enim licitum est quo casu per
 Deum iurare licet, vt per sanctos & euan-
 gelia, & templa: atque adeò illicitum, quan-
 do neq; licitum est iurare per Deum. Atqui
 euidens est, quòd Christus redemptor no-
 ster euangelicam familiam cohibendam il-
 lic duxit, nō solūm ab illa idololatrīca iura-
 tione, verū ab omni quæ fit per creaturas.
 Nam cū ius antiquum citauerit, manife-
 stum nobis fecit, quod volebat eam nobis
 iurationem quadantenus interdicerē, quæ
 concessa erat antiquis: illa autem ethnica
 nunquam fuit illis permīssa, quinimo san-
 ctif-

stissimè interdicta vt patet loco citato. Red-
 des altissimo iuramenta tua: ab illis ergo iu-
 randi exemplis cauere nos illic commonefe-
 cit, quæ illis licebant: licebat autem iurare
 per templum, & per altare, (sicuti nos mo-
 modò iuramus) vt Christus ipse palām do-
 cet Matth. 23. vbi Phariseos infimulat, q̄ sic *Matth. 23.*
 seducerent plebē, vt crederet q̄ qui iuraret
 per templū, aut per altare, nihil iuraret, sed si
 iuraret per aurum templi, seu per oblatio-
 nem altaris: cuius quidē (vt ex eodē loco cō-
 iectura fit) auri & oblationis pretium, qui
 peierarat, pendere tenebatur sacerdotibus
 in poenā periurij. Et quod de illo iureiuran-
 do antiquis licito loquatur illic Christus,
 quatuor præterea illa genera recēsitā creatu-
 rarū attestātur. Licet q̄ppe, occurrēte neces-
 sitate, per creaturas iurare, quatenus in illis
 existit Deus: existit autē in rebus per essen- *Tribus mo-*
 tiam, præsentiam, & potentiā: vnde quo ex- *dis Deus*
 plicaret modū primum meminuit coeli & ter- *est in cre-*
 re: coelū nanq; dicitur sedes & thronus Dei, *aturis.*
 quia illic cēsetur potissimū residere, vbi con-
 spicitur: terra verò eo nūcupatur scabellum
 pedū eius, q̄ hæc omnia inferiora, veluti ve-
 stigia sunt ipsi⁹. Et quia Deus omnia coelū
 scilicet vt habetur Esa. 23. & terrā cōplet, per
 perifrasi depingitur, quasi homo, qui coe-
 lo

*Germani
sensus.*

lo federet, & terrā pedibus cōtingeret. Ciuitas autē Hierusalem, loca oīa sacra designat, vbi Deus colitur: illic enim præcipuè existimatur esse per præsentia, vbi orantes cū illo colloquimur. Sed noīatione capitis, vniuersa cōplexus est, q̄ eius nutui & potētiaē subdūtur. Et ideo in causam cur nefas est iurare per caput, subnexuit, quia naturam capitis mutare nō possumus de albo in nigrū (et si arte possimus capillos defecare) quoniā tota natura, opificium est Dei. Germanus ergo sensus est, vt ait August. quod ne aliquis arbitraretur, iuramenta quæ fiunt per creaturas, non deberi Deo, contrariè nos veritatis admonuit, docens illa esse re vera iuramenta: à quibus ideo abstinendum nobis est. Igitur vt ad primum propositum redeamus, si linguas nobis Christus compefcere curauit à iuratione per creaturas, in Deum relatas, fortiori nos ratione arcere voluit à iuratione per Deum. Eam autem ideo subtrahit, quod ex minorib⁹ ad maius aperitissimè colligitur. Vbiuis etenim aut peieratur, aut vanæ iuratur hoc pacto per creaturas, scelestius est vsurpare nomen Dei: vt infra cap. 7. monstrauimus. Quin verò cū memorato illi veteri instituto, reddes altissimo iuramēta tua, id est, per nomē illius iurabis, cōtra

contra obiecit. Ego autem dico vobis, non iurare omnino, plane videtur iusiurandum per Deum repulisse. Vnde Iacobi documentum Dei explicatius referens, ait. Ante omnia fratres mei nolite iurare: neq; per coelū, neq; per terram, neq; aliud quodcunq; iuramentum: hoc est, neq; per Deum, neq; per creaturam. *Iacob. 5.*

Dicet ergo quispiam. Si Christus omninos illic interdixit iurandi forma, fit vt solida sit obiectio aduersus conclusiones supra assertas: nempe quòd nulla nobis relicta sit iurandi facultas, neq; vllò casu possit iusiurandum esse officium. Respondetur autem, neutiq̄ mentem fuisse Christi, qui legem venerat (vt ipse ait) non soluere, sed adimplere, præceptum illud, seu permissionem abrogare. Etenim iusiurandum, nō solūm ad mores attinet, verumetiā iure naturæ, post vulneratam per peccatum humanam auctoritatem & fidem, introductū est, & à Deo concessum, tanq̄ sæpè numero necessarium ad expediendas lites, vt ait ad Hebræos Paul. Et eam ob causam August. in lib. de mendacio. Cū Paulus, inquit, post mandatū Domini non semel iurauerit, ipse nobis mandati sensum aperuit. Vnde quod dictum est, non iurare omnino, sub intelligendum est absq;

*Respon-
ad obie-
ctiōnem.*

*Augu. de
mendacio.*

absq; urgente necessitate. Ne scilicet iurando ad facilitatem iurandi veniatur, & ex facilitate ad consuetudinem, atq; ita ex consuetudine in periurium decidatur. Et infra. Intelligendum est, inquit, illud quod positum est, omnino, vt quantum in te est non affectes, non ames, non quasi pro bono cum aliqua delectatione appetas iusiurandum. Hæc ille. Vbi & conclusionem superioris capitis tertiam confirmat: nempe iusiurandum non esse, vti per se bonum, appetendum. Et in

Aug. ad Publicolam epistola ad Publicolam quæ est. 154. Illud, inquit, ne omnino iuremus, propterea mihi dictum videtur, non quia verum iurare, peccatum est, sed quia peierare inmane peccatum est: à quo nos longè esse voluit, qui omnino ne iuremus admonuit. Hactenus August. Itaq; secundum hunc sanctum doctorem studuit ibi Christus magnificare grauitatem illius citati præcepti. Non periurabis, exaggerando quam sit enorme flagitium, quantumq; ab assuetudine iurandi imminet peierandi periculum. Ait enim in imperfecto. *Chryf.* Quod nisi iuramentum interdicatur, non possunt amputari periuria. Vnde *Eccl. 23.* Eccl. 23. Iurationi non assuescat os tuum: multi enim casus in illa. Sed de hoc latius in subsequentibus, vbi contra iurandi consuetudinem

tudinem oblocuti sumus. Veruntamen & ad istam, quæ veneranda est expositio, accedat, si vera modo sit, coniectura nostra, videlicet quod vocula, omnino, non sit referenda ad casus omnes, in quibus iuratur, vt scilicet omnes illos prorsus substulerit nobis Christus: sed ad iuramentorum modos & formas: in hoc vtiq; sensu, quod citra necessitatis pietatem nullatenus iuretur, neq; verò per creaturas. Poterant quippe forsitan nonnulli mortalium arbitrari, quod citra necessitatem, quanuis iurare per Deum, nefas esset, nihilominus per creaturas, nulla esset malignitas: & ideo redemptor noster commonefecit nos, ne nostra sponte villo iure iurando vteremur: quoniam ea quæ per creaturas fiunt, verè sunt iuramenta. Ac demum (quod hic potissimum obseruandum est) existimauerim, quod voluit interuallum patetefacere, quod inter antiquam synagogam & nouam Ecclesiam latissimum patet. Enimverò, cum illi (vt author est ad Galat. Paul.) veluti paruuli essent in fide, nihil à seruis differentes, aliqua eis, pro eorum imbecillitate indulgebantur, quæ prouectioribus iam nobis, & tanquam filijs ad legitimam ætatem adultis, atq; adeò qui hæreditatem per mortem Christi adiuimus, non sunt cum

tanta

Omnino.

Galat. 4.

tanta licentia concedenda. Quo circa iuramentorum frequentia multo nobis est turpior, quam illis. Christiani enim illa deberent lucis opera de se vbiq; præstare, quæ omni procul iuramento fidem illis cõciliarent, & iustam cõpararent auctoritatẽ. Vnde super Matth. Hiero. Veritas, inquit, Euãgelica iuramentũ nõ recepit: cũ oĩs sermonei fidelis p ius iurãdo sit: hæc Hier. In cuius exẽplũ, & si Deº antiquus iurasse legatur: tamen magister noster Christus nusq; iuravit: sed plurimũ ait. Amen amẽ dico vobis: sub quibus vtiq; verbis nulla delitescit iuramenti vis. Perinde enim est prorsus, ac si dicas: vere verè: seu firmiter dico vobis: quemadmodum apud Lucam ipse illud exponit.

Hieron.
Matth. 5.

Luc. 5.

C A P. IIII. *Quo species variæq; iuramentorum forma explicantur.*

SECUNDO punctum, quod in hac prima parte propositũ est, versatur in enarrandis iuramentorum differentijs: id quod unico capitulo absolutum dabimus. Et quoniam iam mortalium vulgus

gus blasphemias & apostasiæ monstrifica verba promiscuè iuramentis annumerat, de omnibus distinctè admonebimus. Igitur tria sunt capita, per quæ iuramentorum distinctiones variantur. Dignoscuntur enim iuramenta, aut ratione rei, quæ iuramento affirmatur, aut ratione illius, per quem iuratur: aut deniq; tertio ratione forme & modi iurandi. Ratione primi capitis diuiditur primum omnium iusiurandum in assertorium & promissorium. Assertorium (sub quo & negatiuum cõprehenditur) est quando aliquid affirmatur vel negatur, seu in præsentia contingere, seu iam in præteritum pertransisse. Quemadmodum Romanis iuravit Paul. sine intermissione eorum meminisse, quotiescũq; oraret. Promissorium autem iuramentum fit, dum quis quid iurãdo pollicetur. Quo pacto famulº Abrahæ iure iurando obstrinxit hero fidem accersendæ vxoris filio ex Mesopotamia. Atqui vtrũq; genus subsecabitur, cap. proximo in iuramentũ verũ, & iuramentũ falsum: iustum, & iniquũ: prudens & temerariũ. Secundo modo ex parte illius, per quẽ iuratur diuiditur iuramentum, quod per Deũ fit, ab illo, quod fit per creaturas. Atq; huius rursus duplex exemplũ est. Fit namq;, aut cõstituendo sine

Trifariã diuiduntur iuramenta.

Rom. 1.

Secunda diuisio.

C & vene-

& venerationē iuramenti in creaturis: qua ratione gentes iurabāt, siue per Iouem, siue per Herculem: siue per Solem, aut Lunam, aut certē per demones. Aut fit more Christiano, referendo creaturas in Deum. Sicuti iuramus per sanctos, quos Deus per gloriā inhabitat, perq; Euangelia, quibus est ipsi⁹ veritas cōscripta. At verò neq; vnica hæc est per creaturas iurifurandi species. Quādoq; enim simpliciter eas in testes adducimus, sicuti Deū ipsum: vt in proximo patet exemplo: sed altera est execrationis figura: vt potē dum creaturā iustitiæ Dei in cōfirmationē veritatis sic obstringimus & obligamus, vt si aliter res habeat, q̄ affirmamus, Deus in illa creatura vlciscatur periuriū nostrū. Hoc enim pacto Patriarcha Ioseph iurauit per salutem Pharaonis. Et hic est iuramentorum sensus, quoties quis iurat per suam, aut patris vitam, aut salutem. Tantundem enim est, ac si execrādo dicas. Si non ita est, dispaream, vel Deus vltor esto in salute mea. Et his similia sunt. Nisi verum aio, nunquam me Deus adiuuet, aut seruet. & cæt. Ex qua utiq; forma perspectum nobis fiet inferius, quam sit enormis blasphemia iurare per vitam Dei, aut sanctorum. Ad hunc ordinem referuntur imprecationes huius figuræ. Ita

Gen. 42. enim pacto Patriarcha Ioseph iurauit per salutem Pharaonis. Et hic est iuramentorum sensus, quoties quis iurat per suam, aut patris vitam, aut salutem. Tantundem enim est, ac si execrādo dicas. Si non ita est, dispaream, vel Deus vltor esto in salute mea. Et his similia sunt. Nisi verum aio, nunquam me Deus adiuuet, aut seruet. & cæt. Ex qua utiq; forma perspectum nobis fiet inferius, quam sit enormis blasphemia iurare per vitam Dei, aut sanctorum. Ad hunc ordinem referuntur imprecationes huius figuræ. Ita

me

me Deus amet, seruet, adiuuet, &c. Eodem enim recidunt, ac si diceres. Si non ita res habet, non me Deus amet, aut seruet. &c. Et quòd talia imprecationum exempla loco sint iuramentorum habenda, inde cōfirmatur quod quādo iuramentū solemniter recipitur, hæc adhibentur verba. Si verū falsus fueris, auxilietur tibi, faueatq; Deus, si autem, rationē ex te reposcat. Tertium caput discernendi inter iuramenta sumitur (vt dicebamus) ex varijs verborū figuris & exemplis iurandi. Primum quippè, idemq; vetustissimū iuramentorum exemplar fuit olim lege veteri celebratum. Viuit Deus: aut, viuit Dominus. Id quod Deus ipse docuit illā gentē, tum suo exemplo, tum etiā lege. Iurauit em̄ ipse, Num. 21. Viuo ego, & ita præcepit Moyse renunciare populo, Viuo ego dicit dñs. Deinde per Hieremiā. Iurabis viuit Deus. Fuit nanq; hoc iurifurandi specimen tūc tēporis accommodatissimū ad cōdemnandū Ethnicorū iuramenta. Iurabāt quippè, aut per elementa & in anima saxa, aut per Iouem, & id genus homines vita defunctos: cū tamen ille, qui in testē asciscitur, præsens esse debeat, idēq; rei cōsciens, quē iuratur. Idē ergo est. Viuit Dñs, ac si dicas. Illū in testē assero, qui non modo vitā viuit immortalē,

*Tertia
diuisio.*

Num. 21.

Hierc. 4.

C 2 sed vbiq;

sed ubiq; adest: neq; tantum iurantis verba audit, verum & intima cordis intuetur: qui ideo neq; decipi potest, neq; vult quenq; seducere. Secunda post hanc forma iurandi est, Testor Deum, aut, Testis mihi est Deus. Qua usus est ad Rom. Paul. Atqui hæc expressius effert naturã iuramenti. Est si quidẽ, iurare (vt supra dicebamus) Deum aut diuina in testes citare. Tertia forma fit expresso verbo iurandi: vt iuro Deum, & per deũ: vt Gen. 22. Per memetipsum iuraui. Aut subtacito verbo, proferendo solam præpositionem, vt si dicas, Per Deum, per sanctos, & p̄ Euāgelia, sic & sic est. Quin verò absq; vlla verborum prolatione, cū quis rogatus ac iussus manu Crucem, aut Euangeliorum volumen attingit, re vera iurat.

At verò quoniam possunt nonnunq; veritates absq; iuramento affirmari sub aliquibus verbis, quæ specimen præferunt iuramenti, adnotanda est hæc dignoscendi regula. Quando assertionis confirmatio nullum in se adfert attestationis, aut execrationis momentum, sed tantum est enunciationis expressio, nullum tunc subest iuramentũ. Vt si dicas, verè, aut, in veritate hoc est, nihil iuras, quoniã idem est prorsus, hoc est, & in veritate hoc est. Enimverò affirmare aliquid, nihil

*Observa-
da regu-
la.*

nihil aliud est, quàm veritatem asserere: sicuti & negare aliquid, idem est, quod falsitatẽ refellere. Atqui eadem ratione neq; huiusmodi aduerbia, certè, profecto, sanè, & id genus reliqua cõstituunt iuramenta. Neq; verò si dicas. In fide mea, aut, Per fidẽ ingenui viri. Sensus enim est, hoc aio aut nego fideliter, vt habeo in mente. At si dicas. Per fidẽ Dei, aut, per fidem Christiani, tunc quidem per fidem catholicam iuras, quam adducis in testem. Quauis forsan si diceres. In fide boni Christiani, non resultaret iuramentũ: quia nihil cõtestaris per fidem catholicam, sed ais, te id asserere in ea humana fide, quã boni Christiani sibi mutuo seruari debent. Iurare autem homines per seipsos, ne vtiq; licet, vt vulgo dicitur. Iuro per me, vel a mi. Id quod Chryso. super illud Hebræo. 6. Homines per maiores se iurant, cõmonuit. Vbi ait. Non æquale est hominem per se iurare, & Deum: homo enim sui potestatem nõ habet. Quinimo vbi nobis Christus potestatem ademit iurandi per nostrum caput, illic & iurare per nos ipsos vetuit. De hoc igitur exhortandi sunt, qui secus sentiunt. At dubiũ restat, vbi quis testatur propriam conscientiam, an sit iurasse censendus. Re vera si vim verborum perpendas, dicere In mea cõscien-

tia nullum parit iuramentum. Nam idem est dicere, hoc aio in conscientia mea, quod si dicas, id aio, quod sentio: aut loquor secundū quod sentio. Etenim si procurator absq; vlllo alio iurandi verbo diceret. Hoc affirmo in conscientia meæ partis, nullum præstaret iuramentum. Et idem (vt reor est) per meam conscientiam. Nisi quod hoc postremū aliquam secum affert iuramenti vmbra: ac si dixisses, Iuro per meam conscientiam: quod est iurare per creaturam: veluti si dicas, Per animam meam. Qua ideo voce viris religiosi abstinendū est. Quinuerò, quia plebs nequit facillè inter hæc dignoscere, consultius est nō nominare conscientiam, sed id prorsum, quod tutissimum est. In veritate, seu in fide mea, Profectò, &c. Imò qui synceris studeret vti verbis Euangelicis, est est, non nō, multo plus ponderis adhiberet suæ fidei.

Sunt præterea figuræ aliæ & phrasæ quas vulgus trutina iuramentorum estimat: cum sint multo peiore nominæ dignæ. Et est præcipuè Hispanis in more, loco iuramenti dicere. Voueo Deo: cum tamen hoc, nō tam iuramentū, q̄ votum sit expressum. Longe quippe aliud est, Deum in testē adducere, quod est iurare, quàm illi aliquid polliceri & vouere: id quod maioris est vinculi, q̄ si homi-

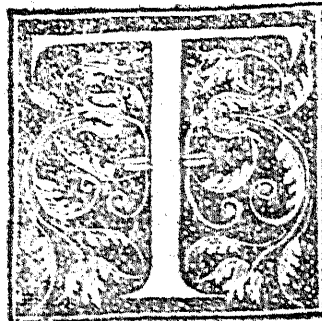
ni ali-

ni aliquid subiuramento spopōdisses. Quo circa cum nihil voueamus, nisi quod in futurum præstandum à nobis est, ineptissimus abusus est, vice iuramenti assertorij dicere, Voueo deo, quod hoc est verum. Post hoc subsequuntur blasphemix genera: quorum lineam attingere videntur, imprecationes illæ, quæ abusuè iuramenta censentur: vt, Corpus Dei cum tali aut tali homine nequam. Haud enim hoc iuramentum est, veluti si asserendo diceres. Per corpus Dei ita est. Sed est quædam irascentis imprecatio & alteri succensentis, & quasi vindictam Dei petentis. Et simile est illud, O fides Dei: ad illum pone modum, quo Gentiles implorantes deorum fidem, aiebant. Dij vestram fidem. Habent præterea & blasphemix effigiem comparationes huiusmodi. Hoc est verum, vt Deus est veritas, vt Deus est Deus, vt natus ex virgine, vt passus. &c. Hæc namq; quando sunt periuria, grauiora sunt, quàm simplicia falsa iuramenta. Et casu quo id quod asseritur, verum sit, tamen non carent culpa: vt capit. 6. patebit. Iam verò quæ his grauiora sunt verba, in comperto est, omnia esse blasphemata: quæ nostrates quinque infanda verba nominant, & apud varias nationes, varia sunt:

vt non credo in Deum: & quod nostri effingunt, discredo, si hoc non ita est. Hæc enim nequaquã sunt iuramenta: quoniam Deus sub hac forma non allegatur in testem, sed blasphematur. Et quando assertio, falsa est, multo est immanissimum ac scelestimũ crimen. Nã qui ait, se non credere, nisi id quod falsum est, verum sit, iam Deum diffitetur: quod in apostasiam inclinat. Et quanuis esset assertio verissima, esset nihilo secius peccatum mortale grauissimum: & multo magis nefandum, cum quis (quod Christianæ aures ferre non possunt) negaret, aut (quod aiunt) renegaret Deum. Quartum blasphemix genus, quod in vsu Hispanis habetur, est iracundiæ furor. Displiceat hoc Deo, vel eum tedeat, vel de hac re illi indoleat. Hæc nanq; sonat, Pese. Id quod non habet iuramenti formam: sed est potius irascentis interiectio, & rabidè scandescentis in alium. His accedit & alia blasphemia, Per Dei vitam: quæ furorem quoq; effert comminantis: & execratorium est iuramentum. Hæc autem omnia simpliciter in hoc cap. suo ordine allata sunt & digesta: de quorum grauitate & enormitate in secunda parte dicturi sumus.

Cap.

C A P. V. Quo comites iuramenti declarantur.

Tertium deniq;, postremumq; punctum huius prius partis est, declarare quibus sit comitibus exornandum iuramentũ, quo fieri possit honestè: sic enim capi. 2. discretum à nobis est inter virtutes illas, quæ genere suo bonæ sunt, ac per se expetendæ, & iuramentum, quod necessitas in ordine virtutũ constituit: nimirum quod illæ, nisi mala circumstantia vitientur, semper bene fiunt: iuramentum autem, quo bene fiat, certis ornatibus eget. Comites autem iuramenti propheta Hieremias afflatu nutuq; *Hiere. 4* Dei deprompsit, vbi dixit: Iurabis, viuit Dominus in veritate, & in iudicio, & in iustitia. Vbi Hieron. Animaduertendum, inquit, qd iusiurandum hos habet tres comites, veritatem, iudicium, atq; iustitiã. *Tres iuramenti comites.* Et subdit. Si ista defuerint, nequaquam erit iuramentum, sed periurium. Et intelligit, nõ solũ esse periurium, vbi tria simul defuerint, sed etiam vbi cunq; eorum quod piã abfuerit. Tametsi diuersa ratione & gradu. Enimvero iusiurandum

C 5 ran-

randū, cui deest veritas, propiſſimè est periurium: cui autem abest iuſtitia, licet eſſet verum, eſt tamen iniquum: atq; ideo periuriū, quod qui rem iniuſtam ſub iuramento pollicetur, id iurat, quod nō debet implere: ob idq; fit ipſa iuratione periurus. Attamē iuramentū, quod abſq; diſcretione & iudicio fit, quāuis fit verū, & aliās iuſtū, eſt nihilominus temerariū: & ob peierādi periculū meretur etiā nomē periurij. Quo fit vt ſi hæc illegitima iuramenta ad formā violati præcepti accōmodentur, quæ eſt, ne nomen Dei aſſumatur in vanū, diuerſa in illis cōperietur vanitatis ratio. Vanum enim eſt, quod fit fruſtra, hoc eſt, quod ſine ſuo caret. Diuerſimodè ergo hæc vana ſunt. Duo nāq; priora præcipuo ac potiſſimo ſine orbātur, quinimo, neq; ſubſtātiā habēt iuramēti, q̄ eſt veritas. Et ideo ea ratione vana ſunt, q̄ eſt teſta auelane, fructu vacua. Iuramentū autem temerariū, dicitur vanū, quia fit extra neceſſitatis finē. Requiritur igitur veritas primū omniū in iuramēto. In aſſertorio quidē, vt id quod aſſeritur, verū omnino fit: atq; id quod negatur, ſit vtiq; falſum: in promiſſorio vero, vt id quod promittitur, tempore & loco impleatur. Secundus quoq; iuramēti comes, nēpe iuſtitia, diuerſa ratione in promiſſorio iuramento

*Multi-plex inſu-
randi va-
nitas.*

*Secundus
comes.*

ramento penſatur, quā in aſſertorio. Etenim in aſſertorio libranda iuſtitia eſt penes iurandi cauſam. Exēpli gratia, ſi quis in publicum traducit nomen proximi, detegendo cum iuramento occultum eius crimen, is, etſi verū iuret, tamen iniquè id iurat, eò qd, violata iuſtitia, iniurius eſt in proximum. Si quis inquam ſua ſponte id iurat, non legitimè in iudicio compulſus. At verò in iuramento promiſſorio iuſtitia exigitur ex parte rei promiſſæ: videlicet, vt id quod ſub iuramento promittitur, licitum ſit, & honeſtum. Etenim qui iurat ſe homicidiū fa-cturū, aut furtū, iniquè iurat: ppter ea quod iuſtitia offendit. Quod quidē iuramētū nulum ſecū aſſert obligādi vinculū. Quinimo hmōi homo (vt modò dicebam⁹) eo fit iurando piurus, quod id iurat, quod implere, vel nō licet, vel nō decet: atq; adeò dū iuramētū implet, recēti priorē culpā accumulāt. Quinimo iuſiurādum cōtra id quod conſiliū eſt, neq; iniquitate caret, neq; iurantē obligat. Vt ſi quis iuraret, nunq̄ religionem profiteri: nunq̄ mutuo, aut cōmodato ſubuenire indi-gēt: eſt enim in hmōi turpib⁹, pmiſſis reſcin-dēda fides. Tertius demum comes iuramēti, *Tertius comes.* eſt iudiciū: hoc eſt diſcretionis prudētia. Nā etſi cum veritate iuſtitia coniungas, tamen abſq;

absque iudicio comite iurare non decet. In-
sunt igitur in hac conditione multa. Pri-
mum, ut iusta illa veritas, quæ iuramento fir-
manda est, nequeat alia via cõprobari. Quo
circa speculatiua dubia nequaquam licet iu-
ramento cõfirmare: sed sunt, vel rationibus,
vel authoritatibus, vel cõiecturis tractanda.
Quãobrem, seu philosophus esset, seu Theo-
logus, seu iurisconsultus, qui locis & argu-
mentis suæ facultatis destitutus, dubia iura-
ret, temeritatis culpam incurreret. Pari mo-
do qui patentissimas veritates iuramento
adstrueret, ut quod pluit, vel frigus riget,
aut sol adurit. Mox iuramenti discretio ex-
postulat, ut non, nisi grauissima perurgente
necessitate, adhibeatur, videlicet ob aliquẽ
pium finem, ac tuendæ charitati & paci ne-
cessarium. Diuina enim maiestas, nõ debet
qualibet de causa in testem ascisci. Tertio
requirit iurandi prudentia ut circumspecte,
& cum debitis fiat circumsstantiis: nempe in
iudicio, & præuia consultatione, maturoq;
veritatis examine. Hæc autem fusius ac præ-
sius sigillatim examinanda, pertractandaq;
nobis sunt per suos cuiusq; gradus & nu-
meros: ob idq; satis hic fuerit ea perstrictim
proposuisse.

Secunda

SECVNDA
PARS.

CAP. VI. De blasphemis quæ cum iu-
ramentis permiscentur.

Xpeditimus ergo pri-
mam partem huius no-
stri destinati opusculi.
Constituimus inquam
iurandi virtutẽ in
suo proprio religionis
genere: mox varias iu-
rationis formas simpliciter oculis obieci-
mus: ac deinde iuramẽti comites, citra dispu-
tationẽ, planiter recitauimus. In hoc enim
tria ista præmissim⁹, ut aditus nobis patefce-
ret ad hanc secundam partem, in qua absur-
ditatem ac perniciem huius sacrilegæ peie-
rãdi pestis suis coloribus depingeremus. In
hac autem re eum tenebimus ordinem, quẽ
tres iuramenti comites nobis offerunt: scili-
cet veritas, iustitia, & iudicium. Dum tamẽ
in hoc. 6. cap. nefanda prius blasphemix mō-
stra infamauerim, ut non sit nobis opus ea
amplius resumentes nominare, sed intra li-
mites iuramentorum sermonem continea-
mus.

Blasphemia. mus. Est siquidē blasphemia latissimē periurio peior. Nā peierare, nō est nisi Deū, vt falsi testem allegare: blasphemia verò est, maledictum & conuitium in Deū ipsum iactatū, quo vel honori ipsius & dignitati quidpiā detrahitur, vel quod ei nō cōuenit, impingitur. Quapropter per periuriū, eius in dicendo veracitas dehonestatur, p̄ blasphemiam verò sua ipsius veritas in essendo offenditur.

S. Thom. Vñ vt. 22. q. 13. author est S. Tho. blasphemia
22. q. 13. opponitur cōfessionī fidei: & idcirco, veluti infidelitatis species, primo mādato obuerfatur: cū periuriū nō intēdatur nisi cōtra secundū. Proficiscamur ergo ab illa ethnicorū iurādī idololatria, q̄ cōmittitur iurādo per demones, perq; falsos deos, seu p̄ creaturas, tribuēdo illis iuramēti honorē, vero deo debitū. Iuratiōes q̄ppe hmōi, iuramēta q̄dē sunt:

Iurare per falsos deos. imo si sui tres adsint comites, scilicet veritas, iustitia, & necessitas, etsi sint iuramēta peruerfa, tamē ob talē puerfitatē nō propriē cē

S. Thom. sentur periurij noīe: vt. 2. 2. p̄bē adnotauit S.
2. 2. q. 98 Tho. q. 98. Quāobrē idololatra, atq; Gētilis stare tenetur suo iuramēto, vtī author est ad

Augu. ad Publi. Publicolā Aug. nō ob id q̄dē, quod fidē suā falsis diis obstrinxerit, sed q̄a iure nature tenetur seruare promissum. Et hāc ob causam Christian⁹, q̄ in necessitate cōstitutus infide-

lium

liū iusiurādū suscipit, nō se eius immiscet false secte, sed fide tantū illius vtitur, quā in cōuētis humanis seruare tenētur mortales vniuersi: & ideo nihil peccati cōmittit, q̄ hoc pacto vtitur nefandis illis iuramentis. Id quod inter decreta retulit Gratianus. 22. q. 1. can. Mouet. vnde qui per lapidem falsum iurat, periurus est: vt ait Auguf. & refertur. 22. q. 5. can. Ecce dico. Erat enim Gentilibus omnium iuramentorum sanctissimum, Iouem lapidem iurare. Inde sumptū, quod ritus fuit vetustissimus feriendi fœderis, vt pater patratu manu tenens lapidem conceptis verbis iuraret, & tunc suem lapide feriret. Hoc autem nihil ad rem nostram: attamen sumpsimus hinc exordium, tum quod grauissimū hoc est iurandi facinus, tum etiā quod cū nō sit Christicolis in more, relinquendū statim erat à nostra disputatione. At quia de grauitate periuriorū nobis initus est sermo, hoc in praesentiarum admonito opus est. Ait quippe Augu. loco illo nuperrimē citato, q̄ sine vlla dubitatione minus malum est per deum falsum iurare veraciter, quā per Deum verū fallaciter. Verba eius sunt in forma: quæ tamē sententia non omnibus probatur. Quin uero, nisi piē interpretata, defensari ne vtiquā potest. Nam vt ait in imperf. Chryf.

Augustini sententia nō tuta.

Chryso. in imperfe- Sto. Chryso. Idololatram se facit omnis, qui per aliud à Deo iurat. Et quando id nemo dixisset, res est patentissima, quod iuratio per deos falsos, sit idololatriæ impietas: quod utiq; crimē, contra primum præceptū committitur de vno colendo Deo: peccatum autē, quo primū temeramus præceptū, omni periurio (vt modò dicebamus) iniurius est: quippe quod est secundi transgressio. Et ratio est in præceptu, quia atrociorē irrogat iniuriā Deo, qui eum diffitetur esse solū Deū, (est enim hoc cōtra suam ipsius substantiā) quàm qui contra eius dignitatem eum allegat in testimoniū falsum. Vnde apud Hier. Deus filiis Israel vtrunq; vna inproperat, & quòd ab eo, veluti apostatae defecissent, & iurarent in his qui non erant dij. Atqui hac de causa Pius papa. 22. q. 1. can. Si quis, blasphemia eum damnat, qui per creaturas iurat. Vnde si in ecclesiastico, inquit, ordine est, deponatur: si laicus, anathematizetur. Qui quidem textus de iuramento per creaturas, idololatrarum abusu intelligēdus est: nam aliter, per creaturas iurare, non est blasphemia. Neq; verò veritatem hāc negasset Aug. con *tra mēd.* Aug. Ait enim in li. contra mendaciū quòd blasphemare, ideo peius est, q̄ peierare, q̄ peierando falsæ rei adhibetur testis Deus: blasphemian-

sphemando autem de ipso falsa dicuntur. Ergo cum re vera qui alium agnoscit Deum, ille falsum dicat de Deo vero, puta quod nō sit solus Deus, sit vt multo impi⁹ sit verū iurare per falsos Deos, q̄ falsum per Deum verum. At verò forsan ad Publicolam nihil cogitabat de idololatria, quam certò sciebat esse grauissimum peccatum: sed sentiebat quod si ipsa per se ratio iurandi consideretur, minus malum est, verum iurare per falsum testem, vbi salua consistit substantia iuramenti, quàm iurare falsum per Deum verum.

Igitur vt ad blasphemias descēdamus, dicere (vti vsus habet Hispanus) Voueo Deo, licet non sit blasphemia, est tamen (vt cap. 4. prænotauimus) grauius iuramento, pro eo quod est votum: atque adeò ineptissimè pro iuramento vsurpatur assertorio. Illa autem verborum figura quam eodē cap. 4. arbitrabamur, modo quodam inter blasphemias reponendam. Corpus Dei, aut fides Dei cum tali, aut tali homine nequam, non sunt æstimanda iuramentorum libra: quia nullum illic subest iuramentum: sed est quædam bilis exorbitantia, qua Deus præter ordinem imploratur vindex proximi. Nisi eo impudentiæ ira efferuescat, vt
D odiū

odium & inuidiam quæ de homine concipitur euomatur in Deum. Hæc enim iam tunc plusquam blasphemia esset sathanica. Attamen æquiparationes illæ & collationes nostrarum veritatum cum diuinis, apertius ingrediuntur blasphemiarum ordinem. Sicuti Deus est, & sicut natus ex virgine, sic mea habet veritas. Quocirca dum falsitas sic affirmatur, foedissimum est periurium, cum blasphemia coniunctum. Et quædo affirmatio veritate polleret, non tamen esset à blasphemia immunis. Nam quauis veritas (vt aiunt philosophi, eò quòd adæquatio rei ad intellectum, in indiuisibili consistit, non recipiat magis & minus, tamen quia veritates æternæ & diuinæ, ipsissimæ sunt, inaccessæq; veritates, ac subinde principiū & finis creaturarum omnium, nulla nostrarum veritatum cum illis est comparanda. Imo est quedam hæc non infima blasphemix species, quæ vel de nostra superbia erigitur, vel à nostrâ inflamatur iracundia, dum tantam nobis fidem præstari affectamus, qui & decipi solemus, & decipere, quanta inuertibili debetur veritati diuinæ. At verò manifestariæ quinque verborū (quod nostrates aiūt) blasphemix, nō sufficit lingua humana, exaggerare quā non deberent inter Christianos

tole-

tolerari. Quomodo enim Christiani sumus, qui primā fidei nostræ confessionem dene- Non cre-
gari nobis audiētibus non vsq; adeò iniquè do.
ferimus? Caput primum cōfessionis nostræ est, Credo in Deum, pro quo utiq; tuendo capita nostra tenemur exponere, & eos in coetu fidelium ferre possumus, qui sathanico ore contrariā blasphemiam euomāt. Nō credo in Deum? Et (quòd aures, non solū fidelium, sed humanæ omnes audire expauescunt) Deū abnego? Vel (vt fingunt) Discre- do, & Renego? Hæc si quidem blasphemix prodigiosas effigies, vt Deū, cuius nutu cōditi sumus, & prouidētia gubernamur, quis deneget, nulli sunt mortalium, seu farracenos cogites, seu idololatrias, qui non contremiscant audientes. At sumus vsq; adeò sensuali cæcitate submersi, vt quoniam non videm⁹ mortis supplicio tales blasphemias vindicari non tam eas execramur, quàm homicidia vel alia id genus peccata, quæ nos in bonis lædunt tēporalibus: cum tamen blasphemia, impietas sit nefandissima, criminibusq; adeò oībus & flagitijs immanior, quæ in proximos patrātur, vt author est S. Tho. 22. q. 13. Obuerfatur quippe (vt dicebamus) confessioni fidei: atque illæ potissimum, quas iam nunc memorabamus Non cre-

D 2 do

do &c. Infidelitas autem (vt. 22. idem ait S. Thom. 2. 2. q. 10. peruersius omnibus peccatum est, quæ in morum peruersitate contingunt, siue homicidium cogites, siue alia flagitia & scelera. Tenet quippe tertium gradum post illa quæ spei, diuinoq; amori ex diametro opponuntur. Quamobrem, etsi ea sit in nos Deus beneuolentia, vt acerbius puniri publicitus sinat in hoc mundo mala illa quæ homo aduersus hominem committit, quippe quibus pax nostra & rei publicæ tranquillitas perturbatur, quam impias iniurias, quæ suæ inferuntur maiestati, tamen in eius conspectu longissimè sunt nequioris culpæ. Quin etiam in lege veteri poena mortis decreta erat blasphemis. Sic enim legimus *Leui. 24.* *Leuitic. 24.* Homo qui maledixerit Deo suo, portabit peccatum suum: & qui blasphema uerit nomen Domini, morte moriatur: lapidibus opprimet eum omnis multitudo, siue ille ciuis, siue peregrinus fuerit. Omnis, inquit, multitudo: quia vniuersi esse debent vindices honoris Dei. Ecquid non lapidibus obrueretur, qui dignus profectò esset, quæ hiatus terræ absorberet? Perspice cur *Deute. 11.* Dathan & Abiron viuentes terra deglutiuit. Re vera ait Moyses, quia blasphemauerunt Dñm, volentes discedere ab eius obediētia?

At

At ille qui Deum se ait negare, ab eius se etiam fide fatetur, veluti transfugam desciscere. Vide quo soleat impetus inflammati iracundia furoris euadere. Ex duplici enim radice blasphemia pullulat. Illa inquam quæ *Duplex* deliberata ratione prorumpit, ex superbia *blasphemia* in Deum nascitur, iuxta illud *Eccl'isti. 10.* *Eccl'isti. 10.* Initiū superbix hominis apostatate à Deo: illa verò quam perturbatus animus parit, ex ira concipitur. His proximè adiungitur species quarta, vbi nostrates aiunt, *Pese*, hoc est, Deo hoc displiceat, & condoleat. Quod verbum, hominis est, egritudinem sui animi respuentis in Deum: quasi diuinum numē, nostris afficeretur perturbationibus. Non satis est tibi odium in fratrem tuum concipere, & bili scandescere, quem te Deus iussit, sicut te ipsum diligere, nisi Deo idē odiū obtrudere cupias, quod tibi, phibuit? Intel ligat ergo semel Christianus populus, quantum impietatis & prauitatis in huiusmodi blasphemis insit, vt sciant, si non se cohibuerint, quanta eos maneant inferni suplicia. Neque eas ciuilibus poenis metiantur, quæ non sunt, nisi vel carcer triginta dierū, vel dentium euulsio, vel plurimum, abscisio linguæ. Est præterea & genus blasphemix inigne, iurare per Dei vitam. Hæc nanque

per Dei vitam

phrasis non est ab eo deriuata, quod est, viuit Deus. Haud enim idem est dicere, Per Deum, & per Dei vitam: quando quidem secundo hoc modo non simpliciter asciscitur Deus in testem, sed est execratorium verbum: nam pari modo, quo dum ais, per vitam patris, aut regis, salutem eius in poenā adstringis & ultionem, si aliter res est quam affirmas, ita dum ais, per vitam Dei, ipsam eius vitam (videte blasphemiam) designas ultioni, ac si Deus de seipso supplicium posset sumere. Sunt & blasphemiarum non infimæ species, iurare per membra Dei, vt per caput, per sanguinem, per iecur, & per alia membra, quæ nominare depudet. Nam præterquam, quod Deo videntur isti membra tribuere, etiam si de membris Christi id intelligant, enorme conuitium & contumelia est. Quandoquidem hoc nõ est membra in testimonium afferre, sed vituperiis Christum fordidare: sicuti & nefas est iurare per intemeratam Deipare virginitatem. Ob idq; mirari satis nequeo, cur publicæ potestates, si non euangelium, saltem autentium Constantini non consulunt de hac re: cuius titulus est. Vt non luxurietur homines contra naturam, ne iurent per caput aut capillos Dei, & ne Deū suū blasphem-

*Authen.
Vt nõ luxurietur.*

ph-

phemant. Vbi iurare per capillos nefando exequatur flagitio, quod fit contra naturā. Quin uero (vt supra diximus) grauior illo est blasphemandi impietas. Quocirca propter huiusmodi peccata (vt illic habetur) seuire sæpenumero Deus solet in genus humanū. Nunc scilicet urbium incendiis, nunc fame, nunc bellis, & subuersionibus, & huiusmodi aliis portentis suum vindicans sanctissimum honorem & nomen. Et hanc ob causam sanctissimè obtestatur illic imperator prætorum urbis, vt quos talibus delictis irretitos deprehenderit, præterquam quod semetipfos indignos faciunt Dei misericordia, ultimis subdat suppliciis. Vt nõ ex contemptu taliū inueniatur & ciuitas & res publica per hos impios actus lædi. Nam si contra homines, inquit, factæ blasphemix, impunitæ non relinquuntur, qui Deum ipsum blasphemant, magis digni sunt supplicia sustinere. Hæc Constantinus. Et est præcipuè recolenda collatio hominum cum Deo. Papè, qui in regem blasphemus est, quam omni opprobrio & suplicio, & quidem merito, dignus habetur. Et tamen eum qui regem regum contumeliis proscindit, non tam iniquis oculis conspicitur. Sed de blasphemis hætenus.

D 4 Cap.

C A P. V I I. de quiditate & gradibus as-
sertorii periurii.

*Diffini-
tio periurii.*

*Cōclusio
capitalis.*

PO S T blasphemias insequendus ille nobis periuriorum ordo est, quem iam supra proposuimus secundū iurandi comites. Primus igitur iuramēti comes, est veritas: quæ (vti dicebamus) medula & substantia est honestatis iuramenti: aliās Deum, hoc est, lumen ipsum veritatis, enormis impietas est, in testimonium implorare. Assumitur enim tunc eius nomen in vanum: non quouis pacto, sed (vt cap. 5. meditabamur) insigniter, quia omnis tunc abest iuramenti consistentia. Atqui cū hæc prima per se sit periurij species, merito periurium definitur, esse mendacium, iuramento firmatum. Statuitur ergo hīc vniuersalis conclusio, quæ nullam prorsus sui exceptionem permittit. Omne assertorium periurium est peccatum mortale. Omne inquam, in quacunq; materia, quocunq; fine, quacunq; de causa, & sub quacunque forma, & quocunq; modo, & intētionē fiat: dū tamen sit actio deliberata. Accommodatur nunc

nunc sermo ad assertorium & pariter ad negatiuum iuramentū: quoniam de promissorio, in quo ratio periurij est paulo diuersa, seorsum infra dictū est. Dixerim in quacunq; materia: siue magna, siue parua. Etenim qui falso iurat se non fricasse barbam, mortaliter peccat, atq; si iurasset rem aliam grauissimam. Nam tam falsum est, te non fricasse barbam, aut non penna leuasse dentes, quàm te nō patrasse homicidium, quod tamen cōmissisti. Et quouis id fine, aut causa facias, nihilominus letale peccatum est, quanto sit cumq; finis aliās sanctissimus, & pientissima causa, eademq; grauissima. Vt si deieres ad cauendum tibi mortem, vel innocenti, vel regi: vel ad liberandam à proditione & incendio totā rem publicam. Quin etiam si illa via hominem seruasses ab æterna morte, nihilosecius tuam ipsius animam peremisti. Exemplum est in lib. cōtra mendacium August. Si quis esset infidelis in potestate impiorum cōstitutus, ad quem perueniri non posset, vt regenerationis lauacro ablueretur, nisi deceptis mentiendo custodibus, minimè id liceret. Perspicè nō solūm peierare nefas esse, verum neq; mentiri fas est ad redimendam animam proximi, eripiendamq; à tartareis faucibus. Et vt sum-

D 5 matim

*Aug. lib.
cōtra mē-
daciū.*

matim dicamus, quemadmodum (vt in decretis extat. 22. q. 2. can. Primùm est) nulla, neu vera, neu cogitata ratione mendacium dici potest citra peccatum, sed suo quoque gradu vniuersim delictum est, aut mortale & capitale, vt quando fit in doctrina religionis: & deinde, quod quempiam iniuste lædit, & nulli prodest: & tertium, quod sic alteri prodest, vt ob sit alteri: aut saltem est veniale, vt quod alteri prodest & nocet nemini: aut quod placendi, seu iocandi cupiditate fit (& sic de reliquis) ita nullum quis fari potest, vel leuissimum mendacium: seu materia minima sit, seu causa maxima, quin, si iuramento firmetur, mortale sit crimen. Et ratio præsto est talis. Peccatum mortale est illud, quod charitati Dei vel proximi aduersatur: citare autem Deum in testem falsi, charitati eius contrarium est, eo quod atrocissima inde in eius veritatem conflatur iniuria & contumelia: ergo est mortale crimen. Adde, quòd si id quod aliàs iure licet, exercitum tamen in contemptum Dei, impietas letalis est, quanto id certius, quod eundem secum affert contemptum. Vnde in sermone super verbis Iacobi Aug. Recedit ait anima, cum corpus percutitur gladio, & putas quod non recedit Deus cum ipsa anima feritur

22. q. 2.
can. Pri-
mum.

August.

ritur periurio? Et ad populum Homil. 15. Chryf. Non ita, inquit, pungit ensis, sicut iuramenti natura. Non sic occidit gladius, sicut iuramenti plaga. Quin verò adeò ex innata sibi natura intimè malum est, periuriū, vt nullam prorsus dispensationem admittat. Et ideo quasi res esset præcipuè momenti, grauissimo verborum pondere ait in Leuiti. Deus. Non periurabis in nomine meo, neq; pollues nomen Dei tui: ego Dominus. Quocirca, neq; sub vlla id forma licet. Haud enim leuius est, quàm mortale, deierare per creaturas, etiã quatenus referuntur in Deū, vt per coelum, vel per terram: per vitam, vel salutem tuam, aut alienã. Nam qui hoc modo iurat per creaturas, iurat in virtute per Deum: vt in can. Etsi Christus de iure iurad. bene agnouit Innocen. Quin verò Christus ipse hoc nos apertè docet, quòd qui iurat per coelum, iurat per thronum Dei: & qui per terram, per scabellum pedum eius. Qua subinderatione & per capillos iurare, admoniti illic sumus esse re vera iuramentum. At forsã quis contra obijciat Iurare per vitam meam, aut per salutem, non est, vel Deum, vel eius creaturam in testem adducere, sed creaturam offerre supplicio, vt supra dictū est: id quod non apparet æstimandū vt mortale

Chrysof.

Leuit. 10.

De iure

iur. can.

Etsi Chri

stus.

Obiectio.

tale crimen. Respondetur autem, quod quamvis nulla alia illic subesset culpa, peccatum mortale esset, sic vitam morti adigere, cuius homo non est dominus: sed tamen nihilominus & Deus sub illa execratione in testem accersitur, qui alias poenam illam de nobis sumat. Sed adiecimus, neque aliquo modo: quoniam siue serio, siue ioco falsum iuretur, periurium est mortale. Imò (ut pie probeque; *S. Th. 22. q. 98.*) qui ioco periurat, maiorem quandoque irreuerentiam Deo irrogat. Et quacunque intentione: nempe, siue qui iurat, propositum habeat obligandi sese, siue secus: imò quamvis non intendat iurare, sed decipere, consulto proferens iuratoria verba, reus fit mortalis criminis: quia re vera deierat. Et in existimatione aliorum Deus profertur ut testis falsus. Attamen, qui neque iurare, neque decipere intendit, sed exempli gratia, iuramentum profert, aut docendo, aut admonendo: Vel ridiculis utitur iurationis formulis, ut per vitam equi, aut canis: aut Hispanorum idiomate, ait: Iuro a diez, nullum admittit peccatum: sed tamen illo modo sternitur via ad iuramenta. Moderati sic tamen sumus conclusionem, quod nisi sit iusiurandum perfectum, utpote deliberatum, non est mortale. Nam qui

qui ex subreptione, aut lapsu lingue raptim deierat, non sibi mortem consciscit spiritualem: quoniam (ut ait Augu.) eo usque; peccatum, voluntarium malum est, ut nisi sit voluntarium, non sit peccatum. Atqui, si in alijs vitijs subreptitius actus non constituitur in ordine mortalium, multo minus in his quae committuntur perniciosissimo volatu lingue. At verò ut scitè illic subdit D. Tho. neque precipitatio, neque lapsus lingue excusat à mortali, dum antecedit aduertentia. Etenim qui aduertit se iurare, & falsum esse quod iurat, non excusatur à mortali contemptu. Ex quo fit, ut qui ob consuetudinem, in quam se prave immergit, animaduertere negligit, citraque iudicium iuramenta effutit, ille talis, dum falsum iurat, non excusatur à mortali. Sed ille penitus, cui, non socordia, dum tempus habet aduertendi, sed repentina animi procella linguam dissoluit. Et est indicium non præcessisse culpam, quando statim subsequitur poenitudo. Quin verò adnotandum est hic præterea, usque; adeò esse veritatem iuramento necessariam, ut qui rem sibi quoquo pacto ambiguam, etiam si vera forte sit, pro certa iurando asserit, periurus fiat, & letaliter delinquat. Haud enim adhibendus est Deus in testem, nisi ubi certus est animus.

At verò

*Iurare in
certa pro
certis.*

Atverò quoniam intra lineam mortalis culpe varij sunt gradus, iudicio sunt hic subsequenter discernendi. Ex triplici enim capite aggrauatur, attenuaturvè, improbitas periurij. Primo ex animo & intentione iurantis. Enimverò cum periurium, idem (vt diximus) sit quod mendacium iuramento firmatum, de natura mendacij expendenda est periurij nequitia. Vnde eodem sepe citato sermone Aug. Deo, inquit, fortè soli competit iurare, qui non potest peierare. Homines enim falsum iurant, vel cum fallunt vel cum falluntur. Subdit ergo trifidam iuramenti intentionem. Aut enim quis pro vero id iurat, quod falsum est, credens esse falsum: & hoc est tam materialiter, quàm formaliter, atq; adeò simpliciter periuriū: quoniam & materia, quæ iuratur, falsa est: & intentio simul, quæ actionē informat, fallax. Aut pro vero iurat id, quod in re verum est, sed credit esse falsum: & tale iuramentum, non quidem materialiter, sed formaliter est periurium. Vnde quia actiones ab intentione fortiuntur species, nihilo est minus scelerate, posterius hoc periurium, quàm prius: quippè quod mendacium in rei qualitate, quæ asseritur, non consistat, sed in eo quod oreitur contra mentē. Adde hic illud quod paulo

Trina iuramenti intentio.

paulo antè diximus: nempè, quod pro certo id iurare, quod ambigis periurium est, etiam dum verum fortasse est. Tertius autē modus est, dū quis pro vero id iurat, quod re vera falsum est, sed tamen credit esse verum: qua quidē ratione minuitur, imò nonnunquā omnino excusatur culpa. Est enim illud materialiter tantum, sed non formaliter periurium: quod ideo non est sub vniuersali nostra conclusione comprehensum. Nihilominus tamen neq; hoc censet Aug. absq; temeritate fieri. Est enim tam diligens faciendum examen ante iuramentū, vt nunquam, aut vix vnquam, falsum iuretur citra leuem saltem culpam. Attamen & inter mortalia periuria sunt alia alijs leuiora. Eleuatur enim malicia periurij, non quidem ex parte materiæ, nihilo enim leuius est, falsum iurare in re minima, puta, quod non risisti, quàm in re grauissima: quando quidem falsitas, nō recipit magis & minus. At verò quo finis est magis pius, causauè, decentior, aut vehementior metus, eo fit remissior culpa. Nam qui metu mortis periurus fieret, minus delinqueret, quàm qui exiliori id formidine admitteret. Et longè minus, qui ad deliberandam totam rempublicam, vel ad seruandum aliquem à perpetua morte tale

commit-

64
 comitteret peccatum. Et pari modo, qui ex ignorantia, quanuis esset culpabilis, collaberetur in periuriū, dignior haberetur uenia: secundū illud Pauli. Qui prius blasphemus fui, & persecutor, & cōtumeliosus, sed misericordiā Dei cōsecutus sum, quia ignorās feci in incredulitate. Itaq; q̄cunq; causa libertatē imminuat, ut sunt secundū Philosophū, metus, vis, & ignorātia, extenuat quoq; per iurij culpā: sed tamen ubi adest deliberatio, semper est mortalis. Nisi tāta prāierit ignorantia, ut quis absq; culpa id verū existimet, quod est falsum. Et prēterea, ex forma iurādi alleuiatur quoq; reatus. Etenim, ut grauius est per creaturas, tanq̄ per falsos Deos peierare, q̄ per verū Deū, ita tolerabilius est, per creaturas in Deū relatas falsum iurare, ut per coelū, per terrā, & per vitā, q̄ per Deum ipsum: quoniā minor multo est irreuerētia, mortalis tamē ut diximus. In hac sententiā, 22. q. 1. Laudatur. 22. q. 1. can. Si aliqua. Illud ex imperf. Chryf. Vbi reprehēduntur, qui pluris faciūt iurare per Euangeliū, q̄ per Deū: cū tamē maior sit Deus, qui sanctificat Euangeliū, q̄ Euangeliū quod sanctificatur à Deo. Et can. Mouet. etiā habetur quod periuriū tāto magis poenale est, quāto sanctius illud per quod iuratur apparet. Vnde maiori se subijcit

1. ad Timoth. 1.
22. q. 1. can. Si aliqua.
Can. Mouet eadē quest.

65
 subijcit poenē, qui iurat per Saluatorē mendaciter, q̄ qui iurat per creaturas. Quin verò (id quod asterisco designandū est) hom. 27. Chryf. ad populū: hac ratione cōsultat Chryf. minus malū ad euitandū maius: nēpē, q̄ qui os cōpescere satis nequit à iuramētis, per seipsum iuret: nō quod hoc nō sit verè iuramentum, atq; adeò mortale, dū est periuriū, sed quod exilius est, & leuius, q̄ iurare per Deū. Est tamē documentū hoc tali grano salis cōdiendū, ut cætera sint paria. Nam (ut perspectē S. Tho. 2. 2. q. 98. admonuit) grauius peccatū est, si quis solēniter iuret per Euangeliū, q̄ si per Deū in cōmuni sermone, tum propter scandalū, tum propter maiorē, quā illuc affert, deliberationē. Sed æqualiter omnibus hinc inde pensatis, grauius est, si quis per Deum, q̄ si per Euangelium peieret.

Chryf. Hom. 27

C A P. VIII. De enormitate assertorū periurii.

O S T hanc de gradibus periurij speculationē, quoniā dictum est, intra lineā mortalis criminis cunctos ambiri, subsequitur, ut huius criminis enormitatem
 E explica-

explicatius meditemur. Patescit enim quàm sit scelus hoc execrabile, primum ex sua ipsius natura & substantia, qua diuino numini ex diametro aduersatur. Est quippè Deus, tum veritas prima, tum & summa bonitas: & in vtramq; foedissimè impingit periuurus. Etenim qui Deum in testimonium falsi traducere audet, quid nam eum putas temeritatis admittere? Perinde facit, ac si cogitaret, ipsissimam veritatem suam peierantis ignorare mendacium, aut infinitam Dei probitatem prudentem ac scientem mendacio suffragaturam: & alterutrum aestimes, ecquid excogitari posset impius? Perinde inquam facit: nam etsi (vt habetur in gl. super illud ad Ephes. 4. Blasphemia tollatur à vobis) non omnis periurus dicat, aut sentiat aliquid falsum de deo: aliàs omnis esset blasphemus, tamen confidit quòd Deus coelabit eius mendacium, nullo illud prodendo patenti signo: & propterea non diximus quod sentiat, deum vel iustum esse, vel mentitum ire, sed quòd perinde faciat, ac si Deus, vel rem ignoraret, vel suffragaturus esset mendacio. Ob idq; (vt habetur in Leuit.) Omnis periurus polluit nomē Dñi: nempè, quia nitorem & splendorem candidissimæ veritatis eius, quantū in se est, deturpat. Igitur quem

hæc

hæc impietatis absurditas nō pudefacit, nihil mirū, si neq; infernorum ignis deterreat: quandoquidem minor arbitandus est inferni metus, quàm huiusce immanitas facinoris. Contemplare quaeso, si regem ad contestandam falsitatem, nō solūm citares, sed in iudicium cogeres, vt presens tuum tibi assentiretur mendum, vtrum esset tam impudens iniuria ferenda. Vel si sanctum de coelo euocares. Vel fac Christum redemptorem nostrū in terris agere. Si quis tanq̄ suæ falsitatis fideiussorem iisteret ante iudicē, & presentem sciscitaretur, num illud à se assertum verū esset: ac subinde suaderet, vt idē attestaretur, nunquid nō mereretur impurissimus ille, vt terra viuentē deuoraret. Hoc ergo de te ipse reputa, dū peieras. Asciscis enim viuentē in secula seculorū, quē presentē & audientē, nō vereris testē factū inducere, qui dissimulando & tegendo mendaciū tuū, quasi tibi subscribat. Deprehenditur secundo periurij *Secundū* grauitas per cōparationē ad alia delicta. Est *medium.* enim licet, nō vsq; adeò peruersum, vt blasphemia, grauius tamen offensionibus cunctis & iniurijs, quæ in pximū inferūtur, etiā homicidio; si S. Thom. in quol. ar. 18. & alijs *S. Thom.* cōpluribus credatur. Cuius rationes in pro- *quol. 18.* patulo sunt. Est nāq; periuriū, preuaricatio

præcepti prioris tabulæ, vt supra diximus, qua eius detrahitur honori & reuerentiæ: huiusmodi autem iniuriæ, immaniores illis sunt, quibus offenditur proximus. Neq; vilius est ponderis argumentum, quod cōtra obijcitur: eo scilicet, quod tunc sequeretur, acerbius esse crimē, violare diem festum feruili opere, quàm hominē enecare, eo quod mandatū de seruandis festis attinet ad priorē tabulam. Nullius inquam vigoris est argumentum hoc: quoniam festorū præscriptio, quæ ab Ecclesia seruantur, non est de iure diuino, sed de iure dumtaxat humano: & ideo violatio festi non est tam graue peccatum, q̄ vel homicidium, vel furtum. Qui verò id quod iure diuino de celebrandis festis cautum est, transgrediretur, grauius q̄ homicida peccaret: puta qui nullum in tota vita feriatet tempus, quod dicaret diuino cultui. Adiungitur & secunda ratio, qua demonstratur periurium iniquius esse homicidio: aliās enim nō esset iuramentum, finis omnis controuersiæ, vt ait Paul. Nam si minus esset peierare, q̄ occidere, aut adulteriū facere, nunq̄ deferretur homicidæ iuramentum calumniæ, neq; verò adulteræ: quoniā coniectura esset, vt per periurium, tanq̄ per exilius peccatū, maiora cōtegerent crimina.

At verò

At verò fuit semper omnibus gentibus tam sancta, tamq; solemniter culta iurifiurandi religio, vt quæuis agatur causa iurifiurandi beneficio, vel tractetur, vel expediatur. Sed est fortè qui contra infurgat, vbi quis de hæretica defertur prauitate: quanuis iniquior periurio sit ab eo nihilominus exposcitur iuramentum calumniæ: ergo hac præcedenti ratione non satis concluditur, periurium peius esse alijs peccatis, in quorum causis defertur iuramentum reo. Respondetur, quòd hæresis, error quidam est intellectus, & ideo hæreticus, licet per ignorantiam aliquid de Deo falsè diffiteatur, confitetur nihilominus reuerentiam ei debitam: quapropter in sua existimatiōe grauius est periurium, quam id, in quo per ignorantiam est delicto, ac proinde, dignus existimatur, cuius iuramento habeatur fides. Animaduertant ergo qui temere & passim absque vllō discerniculo iuramentis perfluunt, quot necesse eos est diffundere periuria: nam (vti capite superiore dicebamus) si quis absque vlla consideratione firmiter id iurat, cuius non est certus, periurus est: & secum subinde reputent, ac perpendant, si tot hominum cadauera prosternerent, quibus digni essent supplicijs. Et si his quæ

E 3 dicta

dicta sunt fidem adhibent, inde colligant, quāto Deum maiori tædio periurijs, quā cædibus afficiant, quantoq; acerbiores re-
pensari proinde sint pœnas in alio sæculo. Nam si in hoc nō tā dire animaduertitur in periuros, quā in sicarios & latrones, in cau-
sa est (vt cap. 6. præfati sumus) benignitas Dei, quippè cui tanta est nostri cura, vt cru-
delius plectendos eos velit, qui de nostra nos pace deturbant, quā qui in suam ip-
sius deitatem sacrilegi sunt & impij. Quam-
obrem nostra vicissim deberet esse pietas, vt magis cum reuereremur, quā metuere-
mus homines. At sumus contra vsque adeò sensibus dediti, vt ea prorsus extimesca-
mus, quæ sunt ante oculos: illa verò, quæ nos manent in alia vita truculentiora tor-
menta, nihil æstimemus. At verò non ab-
que considerata ratione, vbi in Exod. ad-
monitos nos Deus voluit, ne nomen eius in cassum assumeremus, statim subdit. Neque enim habebit in fontē Dñs eū, qui assumpse-
rit nomen Dñi sui frustra. Accedit tertio in cōfirmationē & demonstrationē grauitatis periurij, pœnitentia, quæ iure canonico per-
iuris grandis decernitur. Enimvero. 22. q. 1. can. Mouet. admonemur pœnā periurij esse grauiissimā: quā si quis timens, ad confessio-
nem

Exod. 20.

Tertium
medium.

22. q. 1. c. 1.

Mouet.

nem venire noluerit, à fidelium consortio est abiciendus. Vnde in cano. subsequenti Euticianus Papa. Prædicandum est inquit, vt periurium fideles caueant, & ab hoc sum-
mopere astineant, scientes hoc grandè sce-
lus esse, & in lege & in prophetis & in Euā-
gelio prohibitum. Et subdit imponen-
dam esse de periurio pœnitentiam, qua-
lem & de adulterio & de fornicatione, & de homicidio sponte commissio. Et. 6. quæst. 1. Fauianus Papa, eandem definiens pœniten-
tiam, ait, quòd quicumq; sciens periuraue-
rit, quadraginta dies in pane & aqua, & sep-
tem sequentes annos pœniteat, & nunquā in testimoniū recipiatur. Et. 22. quæst. 5. ha-
betur quòd etiam si quis coactus pro vita
redimenda, vel pro qualibet causa vel neces-
sitate periurat, quia plus corpus q̄ animam dilexit, tres quadragesimas pœniteat. Con-
templare quanto olim cū horrore & tremore periurij ad sacramentum accedebant, &
& tamen hac nostra tempestate nō se arbi-
tratur iustam viri ætatem attigisse, qui non suum, vel colloquium, vel vaniloquiū iura-
mētis refarcit. Adde, q̄ & periuri infantes ha-
bētur vtroq; iur, vt. 6. q. 1. can. quicumq;, & cā. Infames, & extra de testib. cap. Testimoniū. Ita vt non sint amplius admittendi in testes.

6. q. 1. Fa-
uianus.Periuri,
infames.

Quin verò vsque adeò sunt de infamia notati, vt inhabiles iure habeantur ad sacerdotia suscipienda, & ad regendas ecclesias: vt habetur de iure iurand. capitul. *Quære- lam.* Ad hæc tandem, si Pauli decreto in- *Quærelâ.* terdictum nobis est cum maledicis com- *1. Cor. 3.* misceri, aut cibum sumere, cur non longius à pestiferis periuris abscedamus?

Periurii damna. Patefcit & quanta fit immanitas huius vitij per eius effectus & dâna data. Primum enim periurus subuertere mollitur, funditusq; euertere humana comertia. Nam (vti capitul. 2. dicebamus) firmissimum stabilimentum humani conuictus est dictorum fides, conuenctorumq; constantia, atque tunc maximè, quando iusiurandum intercedit: ergo quem non solùm naturalem fidem infringere, verum neque sacrosanctam firmitatem iurisiurandi temerare formidat, fundamentum tollit, quo tota res publica nititur. Nam cui homines se & sua concredant, si iuriurando non fidunt? Vis perspicere quanti habenda sit in republica dictorum fides & constantia. Animaduerte quàm sint impatientes illius iniuriæ ingenui & nobiles, dum sibi obijcitur esse mentitos. Protinus enim iniurium euocant in duellum, ac si, illa accepta iniuria, tota

tota nobilitas corruat. Expende tamen peruersitatem. Conuictum illud non est dignum morte, vbi leue mendacium obiicitur: aliàs per legem posita esset illi pœna capitis. Quod si non est morte dignum, iniuria est eade illud vlcisci: etsi est iniuria, nullus inde prouenit honos, sed infamia: quia honoris titulus soli virtuti debetur. Et tamen patroni isti nobilitatis, qui tam acri animi aduersione impositum sibi mēdacium propellunt, non solùm pro re minima decies mentiuntur, sed centies, si opus est, deierant: non attendentes, illam esse geminam nobilitatem, non quidem ab eo pœnam repetere mortis, à quo mendacij redargueris, sed citius mortem appetere, quàm mentiri. Sed, vt ad propositum reuertamur, non solùm periurus rempublicam euertit humanam, sed Deum ipsum facit huiusmodi euersionis authorē. Homines enim ob reuerentiã Dei nõ aliud deposcunt firmamentum cui cõfidant sese, quàm iusiurandum: ob idq; dum in perniciem proximi iuras, non solùm diuina charitatis iura præuaricaris, verum Deum ipsum, nostri amantissimum accersis, per quem noceras proximo. Hæc ergo tã absurda, tamq; detestanda, & extimescenda mala, aliq; his peiora, quæ effari vix possumus, periuriis

connexa, si Christiani perpenderent, impossibile esset, ut non omni cura & vigilia à iuramentis cauerent, ne in periuria collaberentur. Sed de his plura in subsequentibus.

C A P. I X. de gradibus iuramenti promissorii.

Secundus comes iuramenti constituitur iustitia: hæc verò qualiter fit in assertorio seruanda, non est presentis loci disputare, sed admonuisse fat est, nequitiam esse diffamare proximum, prodeundo occultas eius labeles, nisi ubi legitima sit cõpulsio: quibus autem casibus legitima sit, in relectiõne nostra de ratione tegendi & detegendi secretum satis superq; discussum à nobis est. Quod igitur ad destinatum nobis hîc munus inseruit, est iustitia, quæ iuramentum promissorium comitari debet. Exposcitur enim ad honestatem iusiurandi huius, ut id quod sub iuramento vouetur non modò licitum, sed & condecens præterea sit. Atqui hac assistente iustitia, iuramentum obligat: atque adcò si tempore &

& loco non expletur, eo tunc tempore, qui iurauit, fit, tum fedifragus, tum ideo iniquissimè periurus. Quocirca non illa solùm opprobria, quibus superiori capite assertoria periuria reprehendimus, verùm cumulatiora possunt aduersus periurium huius generis promissoriũ congeminari. Nam cum vita humana sine pactis & conuentis in futurum seruandis, trasigi nequeat, præsentissima est reipublicæ pernicies, non seruare promissa, sed multò magis sacrilega impietas, fidem frangere, quæ fuerit iure iurando firmata. Laudauit ægregio preconio Gentilitas Romanum illum Regulum: qui, fide Carthaginensibus impignorata, dimissus est Romam, ubi postquam illam persuasit sententiam, ne eorum legati remitterentur, reuersus est Carthaginem, ut capitis periculo suam fidem apud hostes liberaret. Et tamẽ ille non iurauerat per eos qui essent dij, sed deorum monstra. Quanto ergo maiori fide & religiõne tenetur Christianus stare iuratis, pmissis? utpote qb? Dei nomẽ, veluti in pign? obligauit, ipsumq; Deũ spõsorẽ dedit, & vadimoniũ? Iurauit Deus p semetipsum ad sponsonẽ suam confirmandam de mittẽdo ad nos filium suum, quod ut nobis persolueret iusiurandũ, vnigenitũ suum

suum demisit in mundū vltimo crucis sup-
 plicio obnoxium: & audeat Christianus si-
 mile violare iuramentum? Accipe totam hu-
 ius sceleris summam, quam super Ezechie-
 lem Hierony. & in quadam homel. ad po-
 pulum Chryf. pientissima emphasi meritif-
 simo cōmendant. Vnum huius generis per-
 iurium causa fuit Hierosolymitanæ ruina
 dum à Nabuchodonosor prostrata est, &
 acerrima captiuitate oppressa. Lege Chryso-
 stomū. Hierusalem, inquit, ciuitas Dei, san-
 ctorum archam habens, & omnē illum cul-
 tum: vbi prophetæ fuerunt, & spiritus gra-
 tia: vbi angeli sæpe incedebant: quæ ciuitas
 innumeris nascētibus bellis, & multis ipsam
 incurfantibus barbaris, tanquam muro ex
 adamante circumdata, sic omnes illos sem-
 per derisit, & in multis peccatis & idolola-
 triis veniam assequuta est, tandem ob vnū
 sedechiæ regis periuriū deletur, & in capti-
 uitatem reducitur. Historia est. 4. Reg. 24.
 quemadmodū Nabuchodonosor transtu-
 lerit Ioachim regem Iuda in Babilonem ca-
 ptiuum, & post cōstituerit Matthaniam pa-
 truum eius pro eo, imposuerit q̄; ei nomen
 Sedechias: qui sedechias iure iurādo obstrin-
 xit illi fidem se non recessurū ab eius amici-
 tia. Et post, quia contemperato iure iurando,
 descii-

desciuit ad regem Aegypti, tandem desola-
 ta fuit ciuitas, & rex ipse cum gente in Babi-
 lonem traductus: vt legitur cap. sequenti. 25.
 sed copiosius multò apud Ezechielē cap. 17.
 & Hiere. 38. Perspice quēadmodum Deus,
 qui toties illi populo idololatriæ impieta-
 tem condonauerat, tamen quoniam Sede-
 chias per diuinum eius nomen seruaturum
 se fidem regi iurauerat, quālibet ethnico ho-
 sti, idq̄; iusiurandum defregit, non tulit il-
 lam iniuriam, sed quo diuinum honorē suū
 vlcisceretur, & regem & sacrosanctā, in qua
 ipse colebatur, vrbē tradidit in manus Gen-
 tilium, qui sibi aliās erant inuisissimi. Vnde
 eousq̄; colenda est sanctitas iuramenti pro-
 missorij vt etiam si vi sit ac iniuria extortū,
 dum tamen licitè implere possit seruandū
 est, vt si te latro sub diu inuadens iuramēto
 obstrinxit, vt promissa pecunia vitam redi-
 meres, soluere teneris: licet possis vel dispen-
 sationē procurare, vt habetur de iure iuran.
 cap. Si verò. & cap. Verum. vel post eandem
 pecuniā iure repetere. Hæc illos admoneri
 hic oportebat, qui lege quidpiam arbitran-
 tur, iurata fidem obrumpere. Attamen
 (vt. 4. cap. adnotauimus) multò peioris no-
 tæ infidelitas est, quando quæ Deo ipsi vo-
 uentur, non illi persoluuntur. Quare stoma-
 chum

Vota non
 tunc fa-
 cienda.

chum euomere dignè satis nequeo, quem aduersus impudentissimã eorum temeritatẽ cõcepi, qui tanta linguæ præcipitatione vota Deo & iurata fundunt, quæ poenalia in scholis appellãtur: quorum vix vnum in vno seculo seruatur. Si cui alea in ludo malè cecidit, statim se iurato voto reuincit: vt si deinde aleam, vel tetigerit, Romam & Hierosolymas se peditem inuisurum, monachatumve professurum. Si fortè quidpiã aduersi, vel ab amico vel alia fortuna sibi obtigerit, simili se statim voto talibus occasionibus priuat. In qua temeritate quantum insit peccati, non est explicatu faci-

De voto - le. Primum vt de vinculo huiusmodi voto-
rũ vincu rũ dicamus, tres voti species arbitror discer-
lo trium nendas. Primo enim loco est votum abso-
specierũ. lutum: vt si dicas, voueo monachatum.

Et secundum est, conditionale: vt, voueo monachatum si pater meus obierit. Et tertium est hoc, de quo loquimur, poenale, ab vtroque aliorum iudicio meo differens. Nam qui, vel absolute, vel conditionaliter quicquam vouet, in animo habet & desiderio illud assequi, tanquam sibi gratum: sed, quia pater (exempli gratia) obstat, adhibetur conditio ipsius mortis. Qui autem, veluti in poenam sibi pro-

ponit,

ponit, aut peregrinationem, aut monachatum, non ideo id facit, quod sibi cordi illa religio: imo verò quia ingrata est & molesta, imponit sibi illam in poenam, qua deterreatur ab alio opere. Vnde fit mihi consequens, quod licet, neque in absoluto voto, neque in conditionali religionis, aut peregrinationis Hierosolymitanæ inferior summo Pontifice dispensare valeat, tamen: *De dispẽ.*
votipœ- in voto poenali, antequam opus illud ad-
nalıs. mittatur, quod sub tali poena interdictum est, potest quidem Episcopus dispensare. Cuius ratio est, quia non est directum votum monachatus, sed est poena: & ideo potens dispensare in voto directo, puta non ludendi, vel non faciendi hoc, aut illud, potest à poena illa hominem liberare. Sed tamen postquam conditio illa re vera posita est, atque adeo homo vinculo alligatus, semper ambigui, an posset Episcopus dispensare: & nunquam possum non propèdere in partem negatiuam, quoniam postquã quis iam obligatus est in religionem vi voti & conditionis opere impleta, non video cur quis citra Papam dispensare queat. Sed esto esset dispensabile idcirco quod est poenale, hæc nihilominus est absurditas, & nescio an dicam impietas, huius-

huiusmodi votorū, quod insignem secum afferunt contemptum Dei. Vereretur enim quis similibus se promissionibus obligare ingenuo viro, quin uero amicorum cui libet si post non perficeret promissum: & tamen Deo (absit impudentia verbo) veluti bubulco suam tales homines adstringunt fidem, quibus ob id quod votum emisērūt, libido magis ac magis ascenditur faciendi illud, à quo se cohibere volebant. Multi se sub iure iurando à ludendo prohibuerunt, quo, si id non iurassent (vide sceleris turpitudinem) facilius abstinuissent. Et postquā se iure impletæ conditionis deuinctos sentiunt, nemo est qui vnquam cogitet, voto satisfacere, sed fecisse satis existimant, si verā, vel fictam dispensationē procurent, & votum Hierosolymitanum exiguo nummo, aut alia leuicula alia poenitentia redimant. Obscratos ergo vellem, & per honorem Dei cōmonefactos Christianos vniuersos, vt ab hac, Deo inuisissima vouendi leuitate abducant sese: inde nimirum conterriti, quod animaduersione grauissima exacturus poenas Deus sit temeratae fidei, quæ sibi semel fuerit obligata. At non est præsentis capituli de iure iurando promissorio, quod legitimum est, sermonē protrahere, sed de iniustitia, quæ in ipsa iuratio-

ratione solet interuenire, qua ratione nullo in futurum expectato tempore, iuramentū ipsum, dum emittitur, sit periurū. Requiritur enim (vt dicebamus) ad honestatem iuramenti, vt id quod iuratur, sit, & licitum & præterea decens. Hanc siquidem ob rem qui perperam iurauit, iniuriam se priuata auctoritate vltum ire, etiam si votum re cōpleturus sit, periurij reus est, nō quod veritate, non expleuerit iuramentum, sed quod id iurauerit, quod fas non erat perficere. Sunt veruntamen, vti in periurio asfertorio, ita & in isto inæquales gradus, imo verò aliter quàm illic, diuersi. De quo igitur sit prima conclusio. Nullum hoc modo promissorium periurium, est obligatorium. Conclusio hæc à nomine ipso fit statim manifesta. Cōmittitur quippe promissorium periurium vbicunque aliquid promittitur, quod est impletu, vel illicitū, vel de decens: ad id autem quod vel iure prohibitum est, vel diuinis consiliis obstat, neminē Deus obligat: nulla ergo in huiusmodi iuramentis inest obligandi vis. Hanc eandem cōclusionē confirmat can. Gregorij Nerui. *D. 13. ca. distinct. 13. & præcedens. Duo mala ex concilio Toletano. Vbi definitur, minus malū esse, iuramentū noxiū frāgere, q̄ implere.* *Nerui.*

Conclusio. I.

D. 13. ca. Duo mala. 1. & ca.

Nerui.

F Con-

Secunda conclusio. Secunda conclusio. Omne promissorium periurium est peccatum. Conclusio etiam hæc ex proxima palam fit consequens. Nam ubi quis iuramento id firmat, quod soluere, aut non licet, aut non debet, ociose & perperam usurpat nomen Domini, atque adeo reuerentię eius ac venerationi derogat. *Tertia conclusio.* Omne promissorium periurium rei sub reatu mortalis criminis prohibitę, est peccatum mortale. Exempli gratia, si quis sub iuramento operas suas spondeat in adulterium, vel furtum, vel homicidium, letaliter delinquit. Conclusio per ea quę dicta sunt evidens fit. Etenim si huiusmodi iuramentum complere, peccatum mortale est, idem peccatum admittitur, quando iuramentum præstatur: eadem quippe ratione, qua res interdicitur, prohibetur & iuramentum eiusdem patrandę rei. Ex quo fit, quod quanuis adimpleatur, nihilominus non desinit esse periurium: quandoquidem huiusmodi periurium nullatenus ex futuro pendet, sed statim committitur, dum fit. Imo verò subsequitur secundo, ut dum adimpleatur, non solum congreginetur facinus, eò quod additur priori periurio delictum recens, verum huiusmodi per se adimpletio, puta homicidium,

gra-

gravius crimen sit, quia fit illo fine, ut impleatur iuramentum, quam si citra iuramentum committeretur. Contumelia namque Dei maior fuit, dum Herodes propter iusiurandum occidit Ioannem, quam si solo rogatu Herodiadis id perpetrasset. *Quarta conclusio.* Promissorium periurium, si citra mortale crimen potest impleri, non est nisi veniale delictum. Exempli gratia, si quis iuret mendacium ioco dicturum, non nisi veniale delictum admittit: quoniam si illud re compleat, solum venialiter peccat. Quod si nos sic redarguas. Si huiusmodi iuramentum non impleatur, fit falsum: omne autem iuramentum falsum videtur esse peccatum mortale: dum autem impletur, peius est quam si non adimpleretur: ergo siue impleatur, siue secus fiat, mortale peccatum est. Negatur illatio. Hęc enim culpa promissorii periurij (ut idem identidem resumamus) non uti in assertorio pensanda est: quoniam illic solum hoc attenditur, utrum quod iuratur falsum tunc sit, an verum: in promissorio vero, sit ne licitum, necne: & ideo perpendenda est culpa, non penes falsitatem, sed penes iniustitiam rei: & quia qui iurat, veniale se opus

F 2 factu-

facturum, non se illaqueat ne iuramentum implere possit, nisi tantum sub reatu veniali, non peccat dum iurat, nisi venialiter. Quod quidem peccatum duplicatur, si impleatur iuramentum. Ex quo fit quod quanto id quod promittitur grauius peccatum est, tanto auctior fiat periurij culpa. Et subsequitur rursus, ut etiam sit venialis culpa, impedimenta iurare, quae officii consilij obstant: ut nullus habitum indui religionis, & nullum praestare officium misericordiae: quando tale officium non fuerit in praepcepto: nam absolute talia sub iuramento polliceri, etiam dum praepceptis obuiant, mortale scelus est.

C A P. X. de grauitate promissorii periurii.

IS ob oculos praepositis, expendenda enormitas est huius generis periurij, quod aliter quam assertorium, periculosum ac pernitiosum est. Etenim quando iuramentum promissorium iure & more fit, tunc fit periurium (ut paulo ante dicebamus) quando non impletur.

pletur. Attamen dum res iniusta iuratur, eadem ipsa iuratio, est periurium. Huius autem generis periurij, ut eius immanitatem conspicias, substantiam primum perspecte considera. Quidnam te dicere cogitas, dum iurando proponis homicidium, vel qualecunque aliud flagitium te facturum? Idem prorsus ac si dixisses. Voueo tale Deo irrogare iniuriam contra eius voluntatem & legem: & quo firmissimus meus animus in hac nequitia persistat, diuinum ipsius nomen imploro, quod testis mihi sit, & fidei iussor. Intelligis ne dementiae genus? Consulto enim, ac meditato quicquam constituere contra Dei voluntatem, grandis nequitia est. Sufficere quippe deberet humanae libidini, ut dum de improviso nos furor corripit, transfuersos daret: tale autem contra Deum consilium eius testimonio & vadimonio sic constabilire, ut firmiter nequitia prodat in opus, exorredus ausus est, & inefanda temeritas. Atqui solent, quod iniquius est, nequam isti peieratores, dum post commonefiunt, ut votum rescindant, iusiurandum quod fecerunt, sibi obtendere, quasi illius vinculo adstringantur, re id praestare, quod iurarunt. Neque caeci intuentur, non solum iureiurando illo non teneri, verum

F 3 longe

longè turpius in Deum delinquere, qui ius simpliciter transgreditur, quàm qui id facit, quasi reuerentiam illi exhibens iuramenti. Pespice apud Chrysostrōm. in homiliis ad populum quas consueuerint strages facere, huiusmodi periuria. Vouerat

Indic. II. Deo dux ille priscus Iepte in bellum aduersus Ammonitas proficiscens, quod si eos sibi in manus traderet, quilibet ei reuertenti obuiam à foribus domus suæ egredere-
tur, eundem in holocaustum se oblaturum.

Mar. 6. Occurrit illi prima, vnica filia, & eam morti obmissum votum adegit. Simile vsu venit Herodi qui propter iusiurandum caput amputauit Ioanni Baptistæ, quod quidem caput consulit Chrysostrōm. præ oculis semper nobis habendum, vt ab hac iurandi temeritate abstinemus, quæ tam nefandi facinoris causa fuit. Igitur primus prudentiæ gradus est, nihil polliceri antequam illud scitè noueris, quod promittis, iuxta Christi redemptoris nostri documentum: qui uxori Zebedei nihil spopōdit, nisi percontatus quidnam rei efflagitaret. Secundum autem hunc alius est gradus, quem nos exemplo docuit sapiens ille Salomon. Hic enim pollicitus facilè matri quicquid

Tres prudentiæ gradus.
3. Reg. 2. peteret, dum intellexit iniquè postulare matri-

rimonium Abisag, Adoniae, retractauit promissum. Nam vt dixit ille olim Lacon. *Agefila?* Si quod promissi iustum est, rectè quidem, sin autem, dixi, sed non promissi. Enim uero existimare, iniquam pollicitationem implendam esse, simplex error est: sed arbitrari quòd iniquum iuramentum aliquo modo obligat, sacrilega est dementia. Fit autè tunc *Dòcertate*
tiù iuramenta. ferocior ac pestilētior bellua hæc, dum contentiosè inter duas partes res aliqua vtrunque iuratur, hinc scilicet facienda, inde autem neuiquam permittenda. Ait maritus sub iuramento sic se, vel sic facturum: negat verò vxor: vel si lubet inter alios iniquiores hostes litem existimare. Tunc bipennem videas gladium ambos cruentantem. Sic enim protinus illaqueantur iurantes, vt necesse sit, vel alterum, vel certè vtrunque fieri, periurium. Nam qui succumbit, seu licitè, seu secus iurauerit, iam periurus est, quia iuramentum minimè compleuit: qui autem victor euaserit, ille vel iniquè iurauit, vel alium irritauit ad periurium. Quocirca bene eos pueris comparat Chrysostrōmus, qui dum filium ad se vterque trahit, eo abrupto, ambo retro cadentes, vulnerantur. Adde quòd *Chrysof. hom. ad pop. 14.* ab huiusmodi còcertationibus, nō duo, aut

trine enascantur periuria, sed, inflamata bili, sicuti si ambo pugionibus digladiarentur, ita eos cernas alternatis, ac subinde idem tidem multiplicatis periuriis animas sibi mutuo confodere. In Saule & eius exercitu exemplum illustrè extitit. Iuravit tunc temerè rex ille, dum præliū in Philesteos adornaret, maledictum fore qui panem comederet, dum vlceretur de inimicis suis. Ecce iuramentum iniquum, quo suum rex exercitum truciori morti famis adegit, quàm si hostili gladio interiret. Filius tum demum Ionathas, beneficio vsus iuris naturalis, mel defatigatus degustauit, quo vires reficeret aduersus hostes. Adauget rex periurium prius peiori altero: nempe quod supplicium esset perpeffurus, quicumque editum suum temerasset. Iurat contra populus Ianathæ vitam defendere, & communi omnium periculo protegere. Perspice ergo diabolicam telam, quam rex vno iniquo periurio exorditur, quantis subinde cumulatis intexitur: qua veluti plaga, tam rex, q̄ populus complicatur. Sic vsu venire solet his, inter quos de re aliqua disceptatur. Ingruere autē potissimè cōsuevit hæc tēpestas, vel ab avaritia, vel ab ira. Ab avaritia quidem, inter aleatores: quāuis illo-

illorum periuria plurimum sint, hinc assertoria, inde negatoria. Ab iracundia verò, inter corrixantes: dum sibi mutuo super, fiet, non fiet, contradicunt. Patentissimè enim tunc videas, versutum demonium, incendiū insufflare, vt diuinum nomē dehonestetur, & cōsertis alternè periurijs polluatur. Nam si qua diabolicis spiritibus contingere posset voluptas, nullam aliunde maiorē capterent, quam dum gloriosissimum Dei nomē conspurcari vident, blasphemijsq; in gloriū & ignobile reddi. Quocirca, veluti sathanica organa, ita huiusmodi deberent ora à quibuscunq; obuijs Christianis ambabus palmis obtrudi, ne tartareus ignis, post talia iuramentorum irritamenta inde prodiret.

C A P. X I. De tertio iurandi comite
qui est iudicium.

P O S T veritatem & iustitiam, qui sunt præcipui iuramenti comites, consequitur vt de tertio, puta, de iudicio subnectamus sermonem. Hic enim est sermo, quē præsertim in hoc opere animo de-

F 5 stinaui-

stinauimus. Non quòd omisio iudicij tanta iusiurandum prauitate vitiet, quanta, vel falsitas, vel iniustitia: sed quòd vulgo vix hæc deprehenditur circumspectio, quam iurandi religio exoptulat. Vsq; adeò vt æger rimè persuasum plebi fieri queat, quòd veraciter iurare, vilo sit pacto vitium. Cùm tamen si prudentia desit, vel necessitas non premat, vel pietas non intercedat, eo vsque sit vana & ociosa iuratio, vt præterquam quod excelsum Dei nomen foede contaminat, vsque adeò homines periculo peierandi, ac subinde blasphemandi subijciat, vt quiuis iurare assueuerit, in patentissimo sit præcipitatio. Haud enim satis existimandum est ad iusiurandi religionem, verum, certissimumq; id esse quod iuratur, & nullum præterea damnum vel iniuriam inde creari proximo, sed est præterea summopere cauendum, ne quod nobis diuinitus ob summam necessitatem componendi lites ac discordias indultum est, in abusum abeat & pestilentissimam consuetudinem. Eo enim iam impudentiæ euasit iste Dei contemptus, vt non modo nulla expectetur, vel necessitas, vel circumstantia, sed sit alijs iuratio, veluti iurationis ornatus, quo putant grauitatem, sibi & seueritatem

Iuramentorum impudens abusus.

com-

comparare: alijs verò, nimirum inconditis blateronibus, quasi verborum spuma, qua solent plenius inflare buccas. Est vtique plarisque multis, ceu sermonis parergon, quo solent pictores picturæ margines circum ornare. Ad hunc enim modum vix iam scit, si Deo placet, Christiana religio orationem citra iuramentum, vel inire, vel concludere. Est iam deniq; iusiurandum, vt comprehensim dicamus, orationis, quod aiunt, sustentaculum. Adeò vt qui sermonem & bathologiam suã absq; iureiurando confecerit, hiantem sibi videatur, & truncam orationem dimississe. Conferamus ergo huiusmodi religionẽ cum veneratione, quæ nomini debetur maiestatis diuinæ. Tanta fuit semper celebritate diuinum nomen ab ipsis statim mundi primordijs, vt nõ aliter coepta sit designari religio, quàm per inuocationem nominis Domini. Sic enim legitur de Seth. Iste coepit inuocare nomẽ Domini. Et Abraham, vbi pepigit cum Deo foedus, altare perrexit extruere, vbi inuocauit nomen eius. Sed & Iacob: dũ luctatus cum angelo eũ rogauit quo noie appellaretur, respõsum, quasi ore diuino suscepit. Cur queris nomẽ meũ, quod est mirabile? Vnde postmodum Deus, quo

pro-

Celebritas diuini nominis.

Gene. 4.

Gen. 17.

Gen. 32.

prodigia manificaret Moyſi, quæ per manus eius oſtenſurus erat Pharaoni. Ego, inquit, Dominus, qui apparui Abraham, Isaac, & Iacob in Deo omnipotente, & nomen meum Adonai non indicaui eis. Nimirum quod tanta eſſet eius nominis ceſtitudo, vt neq; Patriarchas illos ſibi chariſſimos tanto fuiſſet honore dignatus, vt illud eis propalaret, quemadmodum erat Moyſi indicaturus. Et poſtea, dum de veſtimentis & ornatu ſummi pontificis eundem Moſen edocet, in laminam ex auro puriſſimo exculpi iubet idem nomen, ſanctiſſimum domino, & ſuper tiaram fronti eiufdem pontificis imminenter colligari, vt eſſet populo adoratione celebratiſſimum. Quamobrem ſolemnis deinde fuit illi genti religio, ne nomen illud, Adonai, cuiſiam fas eſſet pronuntiare, ſed Tetagrammaton, hoc eſt, quatuor literarum nomen appellabant. Id nimirum religione illa profitentes, quod vt diuina maietas lucem habitat inacceſſibile, (id quod in terribili monte Syna crepentibus nubibus, ac fulguribus micantibus, & fumante igne, & buccinarum clangore edocti ſunt) ſic & nomen ipſum, ineffabile habetur mortalibus. Et tamen poſtquã Euangelicis nobis, non vtcunq; Deus manifeſtauit no-

uit nomen ſuum, ſed verbum ipſum, quod de ſua ſubſtantia æternum eructauit, ad nos carne veſtitum, veluti ſenſibile nomen, delegauit, in quo loqueretur nobis, non pudet maiestatem ſui nominis, temerata iurandi religione, inanibus, ac perfidis iuramentis conſcelerare, deturpare, & infamare. Ad hæc quis fando perſequi virtutes queat & magnifica verba, quæ de ſtupendo Dei nomine ſacris eloquijs prædicata ſunt. Quam admirabile, inquit Dauid, nomen tuum in vniuerſa terra: & alio loco. Sanctum & terribile nomen eius. Vnde in Deuter. Nifi timueris nomen eius glorioſum, augebit Dominus plagas tuas. Et Eſaias. Vocabitur nomen eius admirabilis conſiliarius, Deus fortis, pater futuri ſæculi, princeps pacis. Cui reſpondet Paulus, vbi ait: quod exaltauit Chriſtũ Deus, & dedit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen, vt in nomine Ieſu omne genu ſectatur, celeſtium, terreſtrium, & infernorum. Et rurfus idem pſaltes. Deus in nomine tuo ſaluus me fac. Et alibi. In nomine Dei noſtri magnificabimur. Cui concinit Ioannes. Dedit eis poteſtatem filios Dei fieri, ijs qui credunt in nomine eius. Et in Proverbio Salomon. Turris, inquit, fortiſſima nomen Domini, ad ipſam currit iuſtus, & exalta-

Ioel. 2. exaltabitur. Et propheta Ioel. Omnis qui inuocauerit nomen Domini, saluus erit. Id
Psal. 19. quod identidē repetens Dauid. Nos, inquit, in nomine Dei nostri inuocabimus. Quorū veluti interpres, Christus ait, quicquid petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis.
Mar. vlt. Et apud Marcū. Signa, eos qui crediderint, hęc sequutēur. In nomine meo demonia eijcient, linguis loquentur nouis, serpentes tollent. &c. Et tamen Christiani hoc nomen tam admirabile, tamq; sanctum, terribile & gloriosum, cuius virtute redempti sumus, & inuocatione sustentamur, & spiritualiter vegetamur, quodq; in toto orbe soli confitemur, non pluris ac parte, q̄ reliquę gentes æstimamus. Quin, nescio an dixerim, omnium impudentissimè profanamus. Nam nulli gentium, tam impia excogitantur iuramentorum exempla, quàm inter Christianos. Ius est preciosissimi nominis Iesu, quod per angelum coelo delatum est, vt eius sonitu genua flectat trina machina mundi: & tamen abiectius cum alijs promiscuè diuinis nominibus vsurpat illud impudens os vulgi, quam auderent impudentissimi demones. Fuit gentibus, referente Chrysof. inter Prouerbia, vt vbiuis sermo de honesto ac celebri viro contingeret, diceretur, non nisi ablu-

abluto ore de tali viro fandum esse: & tamē de Deo loquentes, nō solūm non abluimus os, verum ita nomen eius polluimus, vt animas nostras letaliter inquinemus. Sed & vicem confidera peruersam. Dum orantes adstantus in cōspectu Dei, vbi nos spiritus inflammare deberet, vt toto conamine inuocemus nomen eius, illic segnitix oscitantes & indormientes, vix possumus illud ore tenere, sed dum nos procella rapit tēpestatis, tunc ira vel alia id genus ægritudine succēsi, foedissimo ore eadē intonam⁹ diuina noīa. Ad hęc Seraphin, vt est in visione Esaia, in *Esa. 6.* cōspectu Dñi, super solium sedētis excelsum, alis duabus, secundum Hebræorū lectionē, pedes cōtegunt, vt decentiam referant, qua standum est in diuino cōspectu, duabusq; alijs item caput, quasi indignos se arbitrati, qui immensam Deitatis abisum prospiciāt. Neq; aliud ei sciūt intonare nomē, q̄ sanctus sanctus, sanctus Dñs exercituum: plena est omnis terra gloria eius. Et vt est in *Ioā. Apoc. 4.* Apocalypsi. Viginti quatuor seniores, sedentes super thronos, circumamicti vestimentis albis, coronas, micante auro, demittunt in conspectu Dei, & surgentes procidunt ante sedentem in throno: & nos nihilominus, qui hęc fide profiteamur, & colimus,
 pro

pro nihilo ducimus, sacrosanctum illius maiestatis nomen, non solum frustra usurpare, sed pollutis oris iurando & peierando, quantum in nobis est, contaminare. Heu nostra pietas & fides, quod Seraphin tremētes decantant sanctitatis nomen, id proferri fordissimè ferimus, & circumferri inflatis buccis mulionum, corbulonum, aliorumq; nebulonum huius notæ: qui omni procul iudicio, veraciter, mendaciter, fallaciter, serio, ioco, & vt licentissima fert libido, nullibi non iuramenta profundunt. Sed quid hanc infamam mortalium classem infamamus? ciues sunt & nobilitate aliàs clarescentes, qui quo maiori Deo obstricti sunt fide, turpiori dedecore iurationibus & periurationibus genus suum & sanguinem obnubilant. De sexu autem foemineo nihil hic decet commemorari. Est enim in foeminis multo indecentius ac turpius iurandi vitium, quàm quod nostra indigeat cēfura. Nam quas velato capite incedere iussit Paulus, easdem neq; loqui decet in publico, quanto minus diuinum nomen usurpare. Ecquid autem de sancto sacerdotio dici hic possit dignè? Sunt etenim *Cōtra sacerdotes iurantes.* heu nefas, nihilo in hac re cautiore: cum tamen, vt sunt Deo dignitate & functione consecratissimi, ita esse deberēt maximè ab hoc profa-

profano impietatis abusu alieni. Eo ne ipso ore, quo, non solum vt terrena Seraphin, sanctus, sanctus, sanctus, quotidie concinunt Domino Sabaoth, sed Dominum ipsum verè sumunt, in cassum nomen eius, ne periuria blasphemiasq; nominemus, audeant vquam proferre. Re vera illa pene reuerentia & veneratione, quo Deum ipsum ore suscipiunt, deberent & eius nomina. Neq; verò indigna mihi relatu hic videtur Romanorum illa religio, cuius in eorum problematibus Plutarchus meminit: nempe, quod iusiurandum, homini libero tormenti genus erat. Hoc est iuramentum, sanctius, sublimiusq; censebatur, quàm vt seruis & mancipijs deferri deberet, sed quæstione & tormentis extorquebatur, ab eis veritas: liberis verò & ingenuis ciuibus, quos torquere non licebat, idem erat, iuramentum ad depromendam veritatem, quod seruis tormentum. Nos tamen à vilissimis bubulcis & baiulis, & mancipijs, iuramenta deposcimus, qui vix sciunt, quid nomine Dei significetur. Continebat præterea eadem religio, vt neque Diali Flamini, neque sacerdotibus iurare liceret: tum quod genus esset quoddam tormenti, à quo sacerdotium decebat esse immunè, vt cuius corpus & *g* animum intactum

taetum iniuratumque esse oporteret, tum quod sacerdoti citra iusiurandum habenda est fides. Absurdum quippe est, ut cui diuina & summa, credita sunt, eidem, iniurato denegetur fides. Neque verò hæc præterijt cautio patres antiquos Ecclesiæ Christianæ. Nam in Concilio Tribueriensi, quod refertur. 22. quæstione. 4.

22. q. 4. canon. Si quis presbyter, sancitum est, ut *can.* Si à presbytero pro leui causa non exigatur *quis pres-* iuramentum, ne manus per quam corpus *byter.* & sanguis Christi conficitur, iuramento polluatur. Et idem cauetur in Remensi

22. q. 5. Concilio, ut refertur. 22. quæstione. 5. can. Nullus. Sed satis est sacerdoti dicere, est est, non non. Et quanuis pro causis grauisissimis, puta, spiritualibus & maxima ingruente necessitate temporali, iurare illis liceat, hoc non possunt sine Prælati licentia & consultissima deliberatione. Videant ergo, quàm debeant vigilanter à iuramentis cauere quæ fiunt extra iudicium.

Tertius Hæc de maiestate diuini nominis, præ-
iuramenti fati sumus, ut ad tertium iuramenti comi-
comes. tem descendamus, non se vulgus seducat, existimans, nullum restare vitium, vbi veraciter iuratur, neque iuramentum, noxium est proximo, neque res iuratur illicita.

cita. Est enim præterea magnopere necessarium, iudicium, & circumscriptio iuramenti. Primum (vti dicebamus) vt *Necessi-* magna necessitas interueniat. Hæc au- *tas iura-* tem necessitas, inde primum iudicanda *menti.* est, quod sit res dubia, nam vbi res liquet, frustra iuratur, & idcirco improbè. Et præterea requiritur, vt id quod iuratur, sit dubium, non, aut iuris, aut scientiæ, quod alijs methodis, vtpotè vel authoritate, vel ratione terminandum est, sed quod sit dubium facti, idque tale, vt alia via quàm per iuramentum innotescere nequeat. Mox & rei magnitudo, æstimanda quoque est & pietas. Vt videlicet digna sit, cuius Deus sit in testem accersendus: nam pro re leui iurare, pro qua non modo regem, verùm neque virum honestum in testimonium euocares, citra diuinum contemptum fieri non potest. Sed debet, tum vsurpatio diuini nominis, tum & periculum peierandi, quod à iuramento imminet, magnitudine necessitatis compensari. Id quod tam ille qui iurat, quàm alter à quo iurare cogitur, tenetur animaduvertere. Sed & efflagitat præterea iurandi ratio, vt & forma certa, & ordine fiat *Format* in iudicio fori: ea nimirum religione, qua *ordo.*

secundum leges consueuerunt iuramenta celebrari. Puta super altari tactis Euangelijs & Cruce, vel saltim in præsentia iudicis: concesso prius iuraturō induciarum tempore, vt secum maturè deliberet, quid est quod iuret. Qua de re sancta iura non permittunt furiosis iurare, vt refertur. 15. quæstione. 5. canon. Merito. Neque pueris ante quatuordecimum annum, vti habetur. 22. quæstione. 5. canon. Pueri. Ex Elibertano Concilio. Neque prægnantes ius est iuramenti horrore pauefacere. Quin verò consideratè adnotandus est proximus

Ea. cau. statim canon Cornelij Papæ, vbi ait honestum videri, vt qui in sanctis audet iurare, hoc ei iunus faciat, cum omni honestate & timore Dei. Conferto ergo has leges cum

Abusus suscipiendi iuramentū iudiciale. vsu, qui modo est exigendi, accipiendiq; iuramenta. Non modo non adducitur iam nunc qui iuraturus est, seu ante altare, seu ad Tribunal, vt vel loci, vel personæ intus maiestatem, numinis admoneatur, per quod iuraturus accedit, & sibi videat, quid iurare præsumit: sed hoc iam negocium tabellionibus demandatur, quod ipsi rursus vnicuilibet famulorum concedunt. Sed nescio quid præterea Rhetoricæ insueuerunt iurandi formulis commiscere. Iu-

ratis

ratis Deum & sancta Euangelia, vbicunq; extensius scripta sunt: Ac si pars minima Euangelij, non esset Euangelium. Adde, quòd improuidum & incogitantem sæpè numero occupantes, cogunt crucem tangere, & iusiurandum sine mente pronunciare. Hic profectò abusus in eam vilitatem coniecit iuramenta, vt homines infirmæ fortis, vix sibi persuadere possint, tantum in iuramentis inesse religionis, tantumque sceleris in periurijs. In eisdem citatis Romanorum problematibus extat, vt qui Herculem iurarent, id sub tecto face-

Romana religio.

re essent prohibiti, sed subdium progredi iuberentur. Aut quòd Deo illi constitutissima fuisset semper & sanctissima iuramentorum continentia, aut quòd de industria mora illa concedebatur & deliberandi spacium, vt deferente passione, attentiori iudicio iuraretur. Etenim si de improuiso hominem, vel ira, vel metu correptum iurare cogas, quid aliud valeas, quàm periurium extorquere? Hanc arbitror ob causam aiebat Chrysostom. ad populum Homilia. 15. Non ita gemo & deploro, quospiam in vijs iugulatos audiens, sicut gemo & lachrimis prosequor, & horresco, cum video quempiam propè men-

G 3 fam

*Iuramēta
libera.*

sam hanc venientem, & manus imponentem, & Evangelij iurantem attactis. Tertius ergo iuramenti comes, per quam rarissimè extra forum iudiciale in iuramentis, quæ libera vocant, observari possibile est. Vnde non esset omnino temerariū, omnia prorsus condemnare huiusmodi iuramenta. Quoniam, nullo cogente iudice, vix potest iusiurandum legitimam habere excusatoriam necessitatem. Iuravit quidem Paulus, sed, intuerè quàm circumspectè, & quanta cum reuerentia diuini nominis. Iuravit primo in scriptis, vbi non ita de calamo ac de lingua quidpiam potest inconsultum decidere: & de re, præterea tum occultissima, tum etiam necessaria ad conciliandos sibi Romanorum animos. Testis mihi est Deus. Ecquis verò Deus. Cui seruiō, non vtcunque, sed in spiritu meo, in Evangelio filij eius, quòd sine intermissione memoriam vestri facio, & cætera. Hanc sibi formam proponere deberent, qui suis prætexunt iuramentis exemplum Pauli. Sed obuiam mihi exire hic præsentio mortalium turbam, qui aiunt, non aliter quàm iurantes sibi posse authoritatem comparare, vt sibi adhibeatur fides. Multijuga hic tamen se offert

*Vulgaris
obiectio.*

fert mihi responsio. Primum, si times, non tibi fortè absque iuramento credendum, tace. Multa enim occurrunt negotia, quæ ad te non attinent, in quibus nihil tua refert veritatem confirmare. Præterea qui homines sunt infimæ notæ non tantam iacturam proprij honoris faciunt, quando iniuratis non creditur, quanta iurantes afficiunt contumelia diuinum nomen. Viri autem superioris ordinis comperitissimum habere deberent, quod (vt ait Chrysostr.) non iusiurandum personæ, sed persona potius iuri iurando pondus & robur authoritatis tribuit. Quin-
uerò quo homines frequentiori se addixerunt iurandi consuetudini, minus digni sunt, quorum iuramentis vlla præbeatur fides. Nam qui temerè, præsentè, absenteque iurandi causa, iurare consueuerunt, omni se nudauerunt authoritate: & ideo, vel nulla, vel certè per exigua fit illis iniuria, si non tam ratione, quàm libidine & morbo iurare credantur. Contra verò, vt sunt homines iuramentorum continentissimi, ita vel iniuratis maxima debetur, haberi que assolet fides. Igitur si de te tu ipse talem habes existimationem, quòd nulla tibi iniurato perhibetur fides, quomodo

*Notandū
documentum.*

vis in maiori apud alios habere opinione?
 Vis maiorem tibi conciliare auctoritatem?
 pone iurandi consuetudinem, & nullo
 indigebis iuramento. Et tunc id maximè
 assequeris, quando morum te probitas
 comprobauerit. Neque enim tantam mor-
 tales auctoritatem nanciscuntur ob digni-
 tatem qua pollent, aut magistratum, quan-
 tum illis conciliat morum honestas. Vi-
 deas enim magnates & illustres viros, qui
 iurandi consuetudine ordinem suum de-
 scedarunt, eo haberi loco, vt quo cummu-
 latus curent, minus persuadeant verita-
 tem, Et tamen sunt è regione alij priuatae,
 sed tamen probatae vitae, quibus idcirco
 quod nulla ratione adduci ad iurandum
 possunt, facillimè ab omnibus datur, citra
 iuramentum fides. Quòd si illos contin-
 gat in summa necessitate iusiurandum pre-
 stare, veluti oraculum, sic tale iuramentum
 suscipitur. Neque verò hoc rationi tantum
 naturali consentaneum est, verum Christiano
 instituto congruentissimū. Edixit Chri-
 stus nobis, non iurare omnino, imperauitq;
 vt sit sermo noster, est est, non non, nihil er-
 go mirandum, si iudicium eius sit, & prou-
 dentia, vt iuramentis citra summam neces-
 sitatem præstitis, minus iussit auctoritatis,
 quam

quam si iniurata veritas, verbis euangelicis
 innixa prodiret. Qua ratione id iam in vsu
 venit, vt inter magnates, quin inter belli mi-
 lites pro ignominia habeantur ignobi-
 les iste iuramentorū sordes. Et qui-
 cunq; compositi sunt mori-
 bus, hoc se decore exor-
 nant, vt nullū eis ore
 decidat iura-
 mentum.

❧ TERTIA ❧

P A R S.

C A P. XII. *Aduersus improbam iu- randi consuetudinem.*

IN hac tertia parte pro-
 positum à nobis est im-
 probæ huic iurandi cō-
 suetudini remediis oc-
 currere, quibus, diuino
 fauēte numine, de me-
 dio tollenda curetur: &
 è finibus Christianismi exterminanda. At
 verò sic vitium reprehendendum est, vt ta-
 men reprehētio veritatis terminos non tran-
 siliat.

filiat. Quapropter, quia nonnulli ex emix
honorem diuini nominis zelantes, vifi ni-
mum sunt consuetudinem iurandi vitupe-
raste, talem nimium illi adscribendo condi-
tionē, qualis non cōuenit, non possumus
non hęc, citra contentionem tamen & con-
tradictionem, explanare. In primis consue-
tudo iurandi non est per se peccatum, distin-
ctum à iuramentis ipsis. Consuetudo nanq;
in quacunq; materia, non est nisi actionum
frequētatio, ex qua secundum philosophū
generatur habitus: peccatum autem neuti-
quam esse potest, nisi, vel in actione, vel in
omissione habitus: ergo non est delictum:
ficuti neq; frequentatio actuum, peccatum
est extra numerum actuum, qui identidem
iterantur. Est autem & vicissim habitus,
actuum causa. Ex quo fit, vt non omne peri-
culum & causa peccati, sit peccatum. Exem-
pli gratia. Vadare incautē rapidū, aut aliās
periculosum flumē, & propinquissimē tru-
citauro, dum agitabatur, imprudēter obam-
bulare: & nimium eum potare, qui est ine-
briari solitus, peccata sunt: quoniam sunt a-
ctiones periculosæ: habitus verò, quia neq;
actio est, neq; omissio, ita est periculum &
causa peccati, vt tamen per se non sit pecca-
tum. Sed nunquid consuetudo temerē iu-
randi

randi status est saltim peccati: sic enim qui-
dam docent. Profectò hoc non intelligo: ita
enim peccati non censetur, nisi vbi, vel te
nō poenituit elapsi criminis, vel animū ha-
bes delinquēdi, vel occasionē non amoues, *Consuetu-
dam docent. Profectò hoc non intelligo: ita donō est
stat^o pec-
cati.*
vt si non domo depellas amicam: aut si artē
exerces (vt campforiam) quæ anfas ingenio
suo & natura peccandi offert: vbi verò hęc
absint, neque peccatum superest, neq; sub-
inde status peccati: igitur quantūuis sit ho-
mo malæ iurandi consuetudini addictus,
cum primum mentem mutet & occasiones
fugere proponat, puta familiaritatem cum
illo qui causa ei erat iurandi, vel alias qua si-
bet, in nullo remanet statu peccati: Nam ha-
bitus per cessationē ab actu extenuabitur,
actandem delebitur. Mos ergo & iurandi
habitus, vel in eo consideratur homine, qui
simul habet mentiendi consuetudinē: & ta-
lis habitus, pestilentissimus est, quoniā est
per se vitium peccandi mortaliter: ob idq;
sic affecto impensius profecto adhibendum
studium est abstergerendi talem habitum.
Haud tamen video, cur si abstinere sincerē
proponat, & se subducere (vt diximus) occa-
sionibus obligandus sit, antequam sacramē-
to absoluator, de rigore iustitiæ ad aliā cau-
tionem, vel poenam si iuramentum recide-
rit

rit cū aliis criminosis non alia imperantur. Quauis consilium sit saluberrimum, vt ad hoc omnes admoneantur, & sua sibi spon- te tali medicamine consulant. Potest præte rea esse, tametsi rarò, huiusmodi consuetu- do iurandi, in eo qui non consuevit menti- ri. At qui hic sanè habitus non est per se cau- sa peccandi mortaliter: quoniam iurare, vt suprà dictum est, sine causa necessaria, pec- catum est dumtaxat veniale, dum modò alij adsint iuramēti comites. At quia pernix lin- gua facilè præcipitatur, nō potest huiusmo- di cōsuetudo non facessere homini peieran- di periculum: nam qui nimiū loquitur, non diu esse potest à mendatio liber: secundum

Proz. 10. illud Sapientis. In multiloquio non deerit peccatum. Et ideo quauis propositum cauendi à multiloquio, & ab aliis venialibus culpis, non sit ad salutem necessarium, tamē propositum cauēdi ab assuetudine iuran- di, illi etiam necessarium est, qui non est vi- tio mentiendi corruptus. Nam sicut multi- loquio periculū conflatur mentiēdi venia- liter, ita & à frequētaione iurandi periculū existit mentiendi cum iuramēto, quod sem- per est mortale: & qui amat periculum, pe- ribit in illo. Igitur duas regulas iudicio ex- pendamus, quæ inter institutiones fraterni- tis

*Prior re-
gula fra-
ternitatis*

tis diuini nominis bona mente & zelo con- scriptæ sunt, sed tamen ægrè, nisi cum sano moderamine, persuaderi queunt. Prior est. Quicumque consuetudini iurandi addictus falsum iurat, peccat mortaliter, siue prudēs & cogitans id faciat, siue incōsultè, & absq; vlla aduertētia. Prior harum pars extra con- trouersiam est. Cogitatum enim periuriū, tam illi, qui iuramentis non assuevit, quàm illi qui assuevit, peccatum est mortale. Poste- rior verò de illo, qui non aduertens falsum iurat, quatenus vniuersim cōprehendit sub- retitios motus, à veritate deficit. Vsu enim quoq; illi venire potest, cui iurare solitū est, vt repentina animi percussio tempus adi- mat cogitandi, & linguam de improviso in periurium dissoluat: vbi ideo nulla erit cul- pa. Hoc tamen est confitendum quòd vbi non huiusmodi subita commotio, tempus præripuit cogitandi, sed sola consuetudo iu- randi fecit, vt negligenter & per contemptū inaduertenter quis peierauerit, non excusa- tur à mortali. Sed arguis in contrarium. S. Tho. 22. q. 98. art. 3. solūm condemnat illum S. Thom. ad mortale, qui falsum aduertendo iurat: er 22. q. 98. go inaduertentia omnino diluit culpā. Re- art. 3. spondet illis Caie. quòd qui propter conti- Caietan. nuam, siue verè, siue falsè iurandi consuetu- dinem

dinem non aduertit, idcirco non excusatur: quia inaduertētia non est causa periurij, eò q̄ nihil min⁹ iuraret, etiā si aduerteret. Hęc tamen ego causam, vel nunquam intellexi, vel adduci nequeo, vt credā. Primū quia hęc forsan postrema hypothesis, falsa est. Nam etiam si creberrimē quis peierat, fortē nunc, si aduerteret, nō peieraret: & ideo fortasse aduertentia fuit sceleris causa. Et præterea istæ cōditionales, nullius sunt, vel meriti, vel demeriti. Nam etiam si inimico præsentē, vel amica, irritaretur homo & collaberetur: non tamen ideo absentibus illis est in peccato, nisi quando actu mentem habet, ac propositum peccandi, & ideo quicquid homo faceret, si rem ante factū prospiceret, nō est euentus ille, causa peccādi, dum citra aduertentiam, quod iniustum est, committit.

*Sententiæ a
authoris.* Igitur ex cōsuetudine iurare falsum, ideo est (vt reor) mortali censura notandū, quia iuratur tunc falsum absq; illa circumspectiōe & deliberatione, quæ necessaria est antequā diuinū nomen usurpetur: ob idq; negligentia illa, quæ secum affert contēptum reduci-
citur ad eandem rationem, ac si consulto fieret periurium. Quēadmodum, qui citra debitam cautēlam sagittam emittit in nemore, hominemq; imprudens configit, nequaquā
ab

ab homicidio est immunis. Hinc fit, nō fuisse necessarium prædictæ regulæ hoc adhiberi temperamentum, quòd intelligatur quādiu non retractauerit homo consuetudinē iurandi. Quasi idem numero opus, in eo qui consuetus est, sit peccatum: in Deo vero minimē, qui non habet consuetudinē: Id quod profectò, nisi ego fallor, falsum est. Nam ex inaduertentia modo exposito peierare, mortale crimen est, vñdecunq; proueniat, siue à consuetudine, siue ab oscitātia & vecordia, siue aliundē. Sed tamen hoc est confitendū & admonendum, quòd consuetudo est homini sæpissimē in causa, vt absq; consideratione peieret. Quod non faceret, nisi corruptum haberet per cōsuetudinem habitum. Posterior eiusdem pagellæ fraternitatis regula, circumfertur, talis. Quicunq; consuetudine iurandi laborat, dum illam non retractat, iurando id, quod verum est, citra aduertentiam tamen, neq; perpendendo quid iurat, mortaliter, rāquam periurus delinquit. Hęc autem regula ægrius fieri potest credibilis quā præcedens. Primū quòd qui piā esse possunt (vt dicebamus) etsi rari, qui sunt vsu iurandi corrupti, prouidentiores tamen, ne mentiantur: qui pro inderatione solius periculi nō sunt semper, dum verum iurant,

*Posterior
regula.*

Regula.

rant, tam acri cēfura iudicandi. Pręterea aliqua sunt veritates, ita patentes & pręfentes, quę nullam ferę requirunt tēporariam aduertentiam, sed quafi momentanea fatis est, vt etiam sub iuramento, citra mortale crimē proferantur: neq; enim minimū periculum facit semper mortale peccatum. Regula ergo non est de hoc alia statuenda, nisi quam cap. 7. pręfiximus: nempe quod pro certo id asseueranter iurare, cuius prius non est homo certus, sit peccatum mortale periurij, cuius homini hoc cōtingat. Quocirca neq; hic opus erat eodem temperamento, scilicet quādiū homo est in cōsuetudine. Quinimo crediderim potius, nullum esse actū, qui adiuncta consuetudine sit peccatum mortale, & ea sola cessante, idē definat esse mortale. Sed hoc confitendum est, qđ consuetudo iurandi causa sæpenumero est, vt quidpiā firmiter adseueretur citra aduertentiam, vnde mortale fiat periurium. ¶ His igitur pręhabitis animaduertendum restat, quanta sit Christianis nauanda opera huic medendo ac depellēdo morbo. Primū enim omniū vitium hoc citra necessitatē absq; iudicio iurandi minimam inter omnia vitia, quinimo nullam habere potest excusationē, ob idq; maximum inter omnia secum affert cōtemp-

Nulla excusatio iuramento- rum.

ptum

ptum Dei. Enimvero si vnum quēlibet mortalium de aliis sceleribus & flagitiis scisciteris, videlicet cur inimicitias gerat, cur inuideat, cur sit vel adulator, vel alieni raptor, causam tibi aliquam vel occasionem respondebit, quam poterit crimini suo prętexere si autē iuratores istos interrogas, cur iuramenta diffundant, solam cōsuetudinem causantur. Potest ne igitur diuinę legis impudentior esse despectus, ac vilipendium, quā nullo; aut honoris, aut cōmodi, aut oblectamēti respectu, sed solo libertatis abusu gratis dehonestare diuinum nomen, cui immensa debetur veneratio? Sed aiūt efrænes isti prophanatores diuini nominis. Non semp gratis iuram? sed ira aut quouis alio animi impetu perciti. Verū quidem respōsum, sed iniuria plenū, & iniquitate. Quam iram cōcipis in proximum, quem lædere nō audes, in Deū respuis, qui nulla te laceſsiuit iniuria, sed linguam & te ipsum, dum deieras & blasphemias, sustinet? Est enim videre plurimos ita blasphemis iurationibus in se inuicem exardescere, ac si armati digladiarētur, quos ita cōtēplari soleo, ac si Deū cōmunem hostē haberēt in medio, in quē suas ambocōtumelias iactitarēt. Vide qđ est Deo abominabilis iuradi abusus. Inter ceteras cautiones

H illa

Leuiti. 5. illa erat in Leuitic. celebris, vt quicumq; audiret vocē iurātis, nisi id indicasset, iurātemq; detulisset in iudiciū, reus haberetur iniquitatis. Vbi non fit mentio solius peierantis, sed cuiuscūq; iurantis: ne dicas veraciter iurare, non esse etiā Deo iniuriosum, dum fit extra necessitatis articulū. Refert aduersus Iulianū li. 10. *Cirillus* Atheniensis ritum, quo illustres viros & rebus gestis clarissimos venerabatur: nepe quod iniquū ducebāt per illos iurare, imo verò illorū noīa iurātes excipiebāt. Sic videlicet. Nō per progenitores iuro, qui tali sunt victoria potiti, neq; per talem &c. Et nos tamē nō veremur facilius per Deū, q̄ per charos nōs, iurare. Ea est Deus in nos clemētia, vt p̄ capita nos nostra iurare prohiberet, ne nostrā exponerem⁹ salutē periculo: & nos vicissim, dum aliū iurantem per eū audimus, quē habemus charissimū, egerim⁹ ferimus: neq; mater familias iurare familiā finit, per filiū, aut per maritū. Et tamen quādo Deū audimus iurari, & periurari, nihilo plus estimamus, q̄ si Socrates iuraret (vt solebat) per canē, aut anserem. Mos erat olim Romanis iurare per geniū principis: quod post q̄piā imperatores nō tulerūt, sed statuerūt vt iustib⁹ illi vapularēt, q̄ sic iurassent falsum: vt habetur. l. si duo. ff. de iur. iurā.

iurā. Christiani verò nullum per Deum iuramentum vlciscuntur, sed solas blasphemias, easdemq; mitissimo carcere vindicant. Accedit ad cumulū iniquitatis huius vitij, scandalum, quod passim datur honestis viris, & religiosis, qui nō possunt non animo percelli, quotiescūq; iurātes audiunt. Nam alia oīa crimina & flagitia, veluti opera tenebrarū, in abscondito, & semotis arbitris, patrātur, hoc autē, quia ob id non cēsetur vitij, quod in Deum dūtaxat intenditur, nulla cohibet verecūdia, quin publicitus cōmittatur. Adde q̄ aliorū singula flagitiorum genera, suas habent proprias affectiones, & causas, à quibus progignūtur, hoc autē ex omnib⁹ pene exoritur. Siue turpis amor illectet, siue occupet avaritia, siue ira percellat, siue superbia efferatur, siue torqueat inuidia, oēs hmōi belluæ hominem exagitant, qui iurandi se consuetudini mancipauit. Et, quæ suprema huius pernicies est, ad omnia alia scelera perficienda oportunitas tēporis & loci expectatur: q̄re neq; passim pullulant, neq; ita crebrò: hoc autē quia in sola linguę facilitate positū est, nullā operitur oportunitatē, sed quocūq; tēpore & loco inficit audiētium aures. Qua deniq; ratione fit cōsequens, vt nullū sit inter Christianos tā presens pericu-

lum letaliū delictorū, q̄ consuetudo iurādi. Etenim quāta est in multiloquio, mēdacio-
rū frequētia, tanta est in frequētatis iuramē-
tis, periuriorū dēfitas. Quām rarissimi enim
sunt, q̄ iuramētis assueti, mēdacia valeāt sub-
terfugere. Quocirca sapiētissima fuit Eccl̄i.
admonitio. Iuratiōi nō assuescat os tuū: mul-
ti enim casus in illa: casus enim piuria vocat.
Et subditur. Noīatio verò Dei nō sit assidue
in ore tuo, & noīb⁹ sanctorū nō admisceris:
qm̄ nō eris immunis ab eis. Noīatio, inquit,
qm̄ non solū iurādo, verū neq; in familiari
colloq̄o cōdecēs est, vt diuinā maiestātē no-
minem⁹, nisi tūc penit⁹ qm̄ cū illa orātes col-
loq̄mur. Et seq̄tur. Sicut em̄ feru⁹ iūterrogat⁹
assidue, à liuore nō minuitur: sic oīs iurās, &
nominās, in toto à pētō non purgabitur. A-
ptissima p̄fectō similitudo. Sicut em̄ feru⁹,
q̄ in assiduis est tormētis, liuorib⁹ & viuici-
bus semp̄ est oppletus, ita q̄ iuramētis assue-
uit, singulis dieb⁹, horis & momētis piuriis
resp̄gitur. Id quod in nullo alio vitiorū gene-
re v̄ū venit. Vñ attētē cōsiderandū est q̄ nō
dixit, piurationi nō assuescat os tuū, sed, iu-
rationi: quia à iuratione præcipitiū patet in
piuria. Qua vtiq; ratione Christus non tātū
nos admonuit, nō peierare, verū non iurare
oīno. Sed postremā deniq; oīno reputemus
Dei

Dei vltionē, quā per Zachariā iurātib⁹ cōmi-
natus est. Ecce enim, inquit, propheta. Ego
video falcem volantem: sic enim habent. 70.
interpretes, quos homi. 15. ad populū sequi-
tur Chryso. Longitudo eius. 20. cubitorū, &
latitudo eius decem cubitorum. Et dixit ad
me (scilicet angelus) hæc est maledictio, que
egreditur super faciē oīs terræ: quia omnis
fur, sicut ibi scriptum est, iudicabitur: & oīs
iurās ex hoc (videlicet supplicio) similiter iu-
dicabitur. Nō ait, omnis peierans, sed oīs iu-
rās, vt nos cōmonefaciat, q̄ fit in iuratione
præsens, deierandi periculū, Educā illā dicit
Dominus, & veniet ad domū furis, & ad do-
mum iurantis in nomine meo mendaciter
(quia nō potest qui multū iurat, nō crebrō
mēdaciter iurare) & cōmorabitur in medio
domus eius, & cōsumet eam, & ligna & lapi-
des eius. Attētē meditare quam sibi habeāt
iuratores paratā vindictā. Falce em̄ volāte.
20. cubitorū, veluti zizania in segete, deme-
tēdi sunt. Sed in hac vita dom⁹ eorū prenū-
ciantur solo æquandæ, vt (sicuti obseruauit
Chryso.) nō solū ipsi poenas pēdant, sed exē-
plo sint alis & terriculo. Enimuerò vt incen-
dium Sodomorum vestigium post se reli-
quit, quod conscelerati flagitij posteros ad-
moneret, sic iurantiū domus & familiæ solēt

calamitatibus destrui, ut reliquum populū à tam inuisa Deo consuetudine perterrefaciant. Concludamus ex his ergo, non aliter iuratione utēdum esse, q̄ medicina, quæ per seipsam venenū est. Eiusmodi enim farmacum nunq̄ medicus propinaret infirmo, nisi in extrema necessitate, ac penè iam deplorata salute, & tunc quidē quā posset parcissimè. Sic enim iuramentum, nisi vbi manifestatio veritatis est q̄ maximè necessaria, nō est adhibendū: & tunc adeò tēperatissimè.

C A P. X I I I. de remediis aduersus consuetudinem iurandi.

Parum afferret emolumentum tam longa reprehensio, qua in hanc pestem, hoc est, in iurandi ab usum inuecti sumus, nisi lectorē aliquorū admoneremus medicaminū, quibus possit illi obfisti. Quin uero neque remedia attulisse, quæ quæ perderit, nisi aliter in cordibus imprimatur, ut valeant, fauente Deo, fructū, quæ expetimus, ferre. Igitur quis consuetudinē, ut quæ altera est natura, magnæ molis sit, à mortaliū animis euellere, tamen hæc, de qua loquimur, nō est usque adeò sublatu difficilis. Ino-
verò,

verò, ut facillimè, ob linguæ precipitiū, ingeratur, ita & alia ratione minimo negotio, conuellitur, nimirū, quia nullas habet in uoluntate & affectu radices. Mōstratū quippe est capite superiori, quē admodū hoc vitium à nullo appetitu nascatur eorū triū, qui nōs animos, auctore Ioāne ap̄sto, deuexāt. Om-
ne enim inquit, quod est in mūdo, aut concupiscētia carnis est, aut concupiscētia oculorum, aut supbia uitę. Iurare autē, neque carnis uoluptas est, neque oculorū auaritia, neque ambitio uitę: sed in sola heret superficie linguę. Et ideo ueluti saliuā, ita, si quæ adhibeatur cura, expui ore potest. Id quod experientia in oībus cōprobatur, quæ semel animo, proponunt huiusmodi consuetudinē relinquerē. Quoniā neque uillo labore opus est, neque uerò dispēdio, uel pecuniæ, uel honoris, uel aliarū rerū, quibus uita nra oblectatur, sed tantilla in paucissimos dies attentione. Ob idque, facilitas hæc, eorū exaugebit culpā, quæ nullū impēderint studiū ad diluendā huiusmodi labem. Est autē primū omnium remediū, ut intra eosdem lares uicaria opera tota se familia instituat, & cōmonefaciat: nepe ut uxor maritū (hic enim est primū nature nex⁹) quoties eū iurare audierit, amicè admoneat. Nā uxor adeò (ut dicebam⁹) ignara esse debet & expers cōtagionis hui⁹, ut nulla op⁹ habeat

1. Io. 1. 2.

Primū re-
mediū.

monitione. Mox, q̄ secūda est à natura cōiūctio, parētes, ples suas, ab ipso statim primo lallare hac religione intingāt: sec⁹ q̄ nōnulli solēt, q̄ filiis, adolefcētiā intrātib⁹, iuramēta p̄mittūt, vt ea ratiōe iustā videātur aetate attingisse: quo qd̄ vergere pōt magis in diuinū cōtēptū? Deinde officiū sit, vt p̄s familias eandē gerāt reliquæ familiæ curā: & inter se quoq; famuli pares sibi inuicē operas p̄stēt, vt nullū in tota domo insonet iuramētū. Sāctissimū est Chry. cōsiliū, vt q̄cūq; seipm, aut aliū quēq; , vel seruorū, vel filiorū hoc malo captos viderit, neq; cōmone factos corrigi senserit, iubeat illos imprāfos cubare: q̄ qd̄ dā natio lucrum feret, & celerrimam correctiōnē. Hęc ille. Si autē nimis durā cautionē iudicaueris, vino abstinēāt, vel ferulā subeāt. Etenim q̄uis pater familias vim nō habeat coercitiuā, vt publica potestas, tenetur tñ officiū fraternę correctiōnis solertius impēdere domui suæ, q̄ exteris. Et ideo q̄uis nō possit famulos acerbi⁹ punire, p̄suadeat illis saltē, vt leuissimas has poenas spōte sua luant, q̄ suis sunt animab⁹ salutiferę, ac subinde Deo impēdio grate. Post patres familias cura hęc incūbit iudi magistris. Primū, vt in suis scholis, neq; leuissimū iuramentū impune audiat: deinde, vt inter alios bonos mores, hoc quoq;

Chry. bo
m. 5. ad
popu.

quoq; pueritiā imbuāt, vt veluti venenū, sic p̄ totā vitā iuramēta exhorrescāt. Et hoc potissimū negotiū illi succipiant, qui magistri sunt Chriane doctrine: videlicet, vt inter decē p̄cepta, hoc p̄sertim cōmendent: explicantes, quā se faciliē, quantoq; cum periculo se inclinuet hęc lubrica pestis. Nam de p̄uaricatione primi p̄cepti non sumus in tanto periculo. Hęc ergo p̄sidia sunt, quibus potest adolescentia ab hoc contagio p̄seruari. At verò & publicitus aduersus eandem inueteratam cōsuetudinem opere precium est vrgentiora cumulari subsidia. In primis p̄lati sunt, qui in continua vigilia esse deberent super gregem aduersus hanc lupinam infestationem: & secundum illos potestas etiam sæcularis: vt, omni procul negligentia, lege in eos agerent, qui rempublicam hac contage inficiunt. Omnium autem impensissimē deberent concionatores & verbi ministri accingi se ad profligandum ferocitatem belluæ, quæ, nullam naturali appetitu p̄bente inclinationem, tanto cum dedecore in Christianos grassatur, vt nomen viuētis in sæcula sæculorum despiciant, ac turpioribus, quā gentes proscindant contumelijs. Hęc ergo diuina organa, quibus functio est,

H 5 oportet

oportune importuneq; arguere, obsecrare, & increpare, obsecro & obtestor, vt nunquam non inclament aduersus rugientem leonem, hoc iurandi sibilo circumuenientē ac deuorantem dominicum gregem. Neq; de suggesto eum tantum insectentur, sed vbicunq; audierint vocem iurantis, obijciant sese, & verbum retundāt, quoad usq; per misericordiam Dei à sua Ecclesia hæc exterminetur rabies. Neq; concionatorum tantum sacerdotumq; ordo, sed & vniuersitas ciuium ad idem quoq; obeundum munus animanda est, & instruenda: nempè: vt vnusquisq; proximo suo de hac re prospiciat. Illud enim Platonicum institutum, cuius in Prologo meminimus, vt quicumq; iurantem audiret, in eum fuste, aut pugnis irrueret, non erat tam à iustitia diuersum, quin sanctissimus, idemq; eximiè pacificus

Chrysof. Chrysostomus permiserit, vt qui cuilibet inferioris ordinis iuranti occurreret, alapa eum cæderet. Attamen quando hoc, ne tranquillitas publica disturberetur, consulendum non sit, imò potius admonendum, quod citra publicam potestatem nemini priuato licet, aut re, aut conuitio quenquam impetere, tamen quatenus limites correptionis fraternæ sinūt, nullus est in republica, q
non

non possit seruato vrbauitatis & comitatis decore, iurantem quemlibet admonere. Quod si te aliqua forte resperferit iniuria, Christus tibi honorem reficiet. Eius quippe oraculum est. Omnis qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram patre meo qui in coelis est: qui autem negauerit me coram hominibus, negabo & ego eum coram patre meo. Est siquidem genus quoddam negandi Deum, propter erubescientiam (vt habetur Lucæ 9.) non defendere honorē eius & gloriam, quando gloriosum eius nomen opprobrijs commaculatur. Quocirca hunc semper arbitratum sum articulum, quo præceptum currit diuinæ charitatis. Quemadmodum enim charitas proximi, & pietas præcipuè in parentes, tunc nos suo vinculo ligat, dum necessitate eos compressos cernimus, ita & præceptum charitatis diuinæ, eo nos certè articulo cogit respondere pro eius honore, quando deteri eum videmus, ac pollutis iurationibus defædari. Re vera vbi amicum malè audire videres, eiusq; honorem & nomen periclitari, tunc, nisi illum protegeres, amicitiae leges offenderes. Sibi ergo ipsis videant, qui iuramentorum absurditatem perinde immoti ac
quieti

quieti audire ferunt, ac si nulla tenerentur lege pro honore Dei respondere. Haud enim possum non illis vehementer timere, veluti officium contemnentibus charitatis ipsius. Sed & hoc iam demū dissolutos istos iuratores commonitos velim, ut quando continere impurum os nequeunt, saltem beneuolis auribus reprehensionem excipiant. Est enim crimen hoc inter omnia idcirco reprehensionem aptissimum, quod iam vulgo non reputatur infame. Enimvero de alijs flagitiorum generibus, ideo obiurgare peccantes erubescimus, quod infamia sunt, & qui illa admiserunt, non possunt redarguti non pudefieri: ergo si propterea mortales hoc genus vitij publicitus, passimq; perpetrant, quod nullius illud infamiae existimant, eadem ratione æquo animo ferant, dum salubriter corripuntur. Aliàs iniquissima esset huius peccati conditio: utpotè, quod non, qua ratione facile committitur, eadem correptionem admittat. Sed & blasphema responsa, atque hæresim redolentia, dissimulanda nō sunt, quibus hoc pessimum vitium tueri sese cōfuescit. Si quem iurantem insimulaueris, quidnam putas responsabit? Qui benè iurat, benè credit. Nescio an hæc blasphemia de bo-

*Admoni-
no.*

*Blasphe-
ma respō-
sa.*

de bono fonte promanauerit. Forsan enim inde dictum est verbum, quod infideles per falsos Deos iurant, qui autem ritè iurat, non iurat nisi per nomen veri Dei. Attamen iam blasphemia est, & hæreticum sensum exhibet. Etenim, benè iurare, pro eo isti usurpant, quod est, affatim & exuberanter iurare: & qui ita iurat, non quidem benè, sed perexiliter credit. Quandoquidem minimè credit, quantum à iuramentorum vanitate & abusu detrahatur diuinæ gloriæ. Quapropter qui serio hoc assereret, tanquam hæreticus esset condemnandus. Et ille præterea, ceu blasphemus, qui respondet, se identidem iurando, Deum ore proferre, quia quem impense diligit, non potest nō identidem nominare. Sunt enim isti infernorum sales. Imò verò, ideo se ut vt osores Dei produnt, quod sanctissimum eius nomen contra eius voluntatem & legem inhonorem reddere pertendunt, & inglorium. Alij sibi obtendunt consuetudinem, quam aiunt impossibile esse superari. Sed alia hæc est blasphemia contra dictum Pauli. Fidelis Deus qui non patietur vos tentari ultra quàm potestis. Quinetiam, cum in alijs cunctis sit iugum Domini suave, & onus leue, hoc tamen secundum præceptum,

ceptum, ut est suauissimum, ita & leuissimum. Suauissimum inquam, quia ad reuerentiam & cultum Dei præcipuè conferens, leuissimum verò, quoniam (ut supra dictum est) nulli nostro honori, nulliq; obsistit, aut commodo, aut voluptati. Imò verò, si vel obolo irrefragabiliter, quoties quis frustra iuraret, plectendum se certo sciret, quam facillime consuetudinem linqueret. Vide ergo quanti isti faciant mandata Dei, qui illud pro eius honore impossibile factu aiunt, quod metu vnus soluendi oboli facillimum experirentur. Aliæ nos quam plurimæ possent hic huiusmodi meditationes remorari, sed vereor ne iam fastidio letorissimus.

CAP. XIII. De institutione & regula
fraternitatis diuini nominis.

NTER remedia que ad hunc propellendū morbū cōducere possunt, hoc erit præcipuè conferēs, si ad hanc subeundam prouintiā familiæ in singulis vrbibus & oppidis creentur. Huiusce familiæ,

liæ, titulus sit, de sancto Dei nomine: finis vero & scopus (ut in epistola Principis dicebamus) hanc letiferam pestem abigere à grege Christiano: sed regula eius & ordo, quibus per hæc subsequētia capitula disponitur.

Prima constitutio.

PRimum Episcopus, qui veluti summus olim sacerdos lamina aurea insculptum gerebat illud in fronte, ita debet diuinum nomen gestare intus scriptum in pectore, vnum certum probatum virum, duo suè, aut plures designet, qui nomina scripto suscipiat eorum, qui voluerint in hanc religionē illa dare. In minoribus verò oppidis curator id poterit facere. Cū autē fuerit iustus numerus, sua ipsorū erit facultas, vnū quotannis eligere, quem sibi præficiāt. Oeconomū Hispani hunc magistratum appellant. Igitur qui deinde voluerint eidem societati aggregari, apud illum cōscribent nomina sua. At verò, cum huius familiæ propositum institutumq; sit, iuramentorum continentia, prima ei congruit institutio, ut nullus in ea sit iuramentorum vsus. Igitur confratres, dum numero adscribuntur, nullum debent præstare iusiurandum, aut de nunquam iurando, aut de pœna pendenda. Nam aliàs, vane iurare, quod vbi veritas & iustitia

iustitia adest, non est nisi veniale, fieret illis, ob præstitum iuramentum, mortale: sicuti &, non soluere poenam. Sed tantum debent peculiariter intimo animo proponere, secundum seruare Euangelicum præceptum: nempe, in sensu supra exposito, non iurare omnino, nisi vbi trinus comes affuerit. Itaque; vt iurandi delictum, non sit illis grauius crimen, quam secundum formam & dispositionem Euangelij.

✻ Secunda constitutio.

Quisque; fratrum sua sponte proponat, quotiescunque iurauerit, nisi vbi tres simul comites, puta veritas, iudicium & necessitas occurrerint, duplum soluere aſsem, puta dipondium. Si verò (quod Deus auertat) blasphemiam quamlibet earum quinque, quæ Hispanis legibus cauentur, ore protulerint, dimidio argento culpam redimant. Has autem poenas infra diem naturalem seorsum domi deponant: quas in fine mensis offerant œconomo, vel in truncum condant, ad hoc in Ecclesia expositum. Dixerim Proponant, & non, Promittant: ad dilluenda dubia verba, quæ in regula modo fraternitatis circumfertur, quæ non apparent vsquequaque; vera. Habetur enim illic quòd huiusmodi solutio multæ, veluti
donatio

donatio fiat inter viuos: sub nullo tamen obliget reatu culpæ, sed sciat nihilominus, qui non soluerit, pensurum se in purgatorio. Hæc autem non erant adiectu necessaria. Primum quòd quanuis, vane iurare, nulla sit confrati obligatio ad nouam culpam, præter illam quæ contrahitur à transgressionem legis Euangelicæ, tamen promissio soluendæ poenæ natura sua obligaret ad culpam, saltem venialem: nam si nõ solueretur, esset mendatum. Et præsertim si esset donatio, teneretur, qui donauit, donatum reddere. Et præterea si nunquam soluere poenam, nulla esset culpa, profectò, licet alij aliter senserint, mihi nunquam fuit probabile, vt poena vlla restaret luenda in purgatorio. Quoniam illic (vt nomen ipsum sonat) non purgantur, nisi poenæ quæ debentur peccatis, & venialis ipsa culpa. Et ita semper censui in ordine nostro Dominicano: nimirum, quod earum transgressionum, quæ ad nullam obligant culpam, si poenæ nõ soluuntur in hoc sæculo, neque soluentur in futuro: sed Prælati incumbit, poenas exigere. Igitur, vt omni obuietur periculo culpæ, nulla fiat promissio pendendæ poenæ: sed satis sit propositum: quod nullam secum affert culpam, etiam si non impleatur.

tur. Quauis cordatis viris, & nimium deditis huic vitio, qui nullo se obijciunt periculo non soluendi, non dissuaderem, quominus se promissione, se ipsos multādi obstringerent.

✠ Tertia constitutio.

CVram debet gerere præcipuam quicumq; huic sanctæ societati se addixerit, sic domi suam familiam ita componendi, vt nullum ibi audiatur iuramentum. Filios in primis (vt dictum est) castigando, & famulos fraterne corripiendo, eisdemq; persuadendo, vt similem in seipso multam sua sponte decernant, iuxta consiliū Chrysofomi, cap. 12. memoratum. Nam vi & lege coercere pater familias famulos, non potest, nisi illo pacto & conditione illos suscipiat. At verò, si famuli nolint illam recipere, non tenetur herus talem famulum, vel non admittere, vel domo dimittere.

✠ Quarta constitutio.

HOc autem sit confratribus Princeps institutum, vt quemcunq; cuiusuis conditionis & fortis ciuem, iurantem audierit, congrua vrbantate, iuxta hominis conditionem admoneat, ne iuret. Quinuerò, ne vlla eos offusa verecundia ab hoc officio cohibeat, ad quod potissime manciparunt sese frater-

fraternitati in obsequium diuini nominis, proponere etiam debent, quoties alium nō admonuerint, eandem poenā soluere, quam si ipsi iurassent. Hac enim præcipuè ratione fiet, vt nemo ægrè ferat admoneri: cum scilicet intellexerit ciuitas, hanc esse confratribus functionem sui muneris.

✠ Quinta constitutio.

QVoniam nisi aliquis quandoq; fiat fratrum conuentus, nulla esse potest fraternitatis effigies, prima die Dominica singulorum mensium conueniant fratres in aliquam sibi destinatam ecclesiam, sacrum audituri: vbi, vel simplum, vel duplum assentinguli offerant. Hæc autem pecunia, vna cum illa, quæ ex poenis conficitur, in arcellam ibidem expositam, vel erectum truncum recondatur in pios vsus, prout eadem sancta societas iudicauerit. Erit autem omnium accommodatissimus, si expendatur in subueniendis illis, qui sunt carceribus mancipati, quorum miserorum hæc societas curam debet suscipere, vt laus diuini nominis marita sit redemptionis captiuorum, pro qua Deus ipse Christus redemptor noster mortem subiit temporalem.

QVINTVMDECIMVM AC PO-
 strumum capitu. In quo ex superioribus
 colliguntur documenta, qua sunt
 praeculis habenda.

¶ Primum documentum.

IVRARE PER
 Deum, vel per creatu-
 ras, in ipsum relatas,
 trina comitante virtu-
 te, puta veritate iusti-
 tia, & iudicio, offi-
 cium est & religionis
 virtus, vt cap. 2. expositum est.

¶ Secundum documentum.

IVramentum quodcunq; falsum asserto-
 rium, est peccatum mortale, in quacunq;
 materia, & pro quacunq; causa, & fine, &
 sub quacunq; forma: nisi vel sit surreptitius
 motus, vel non fiat animo iurandi, neq; se-
 ducendi: vt cap. 7. expositum est.

¶ Tertium documentum.

Non implere tempore & loco iuramen-
 tum promissorium rei licitæ & hone-
 stæ, nisi, vel impossibilitas, vel iusta dispen-
 satio excuset, est semper peccatū mortale.

¶ Quar-

¶ Quartum documentum.

IVramentum promissorium de re illicita,
 quæ prohibita est sub reatu peccati mor-
 talis, est per se ipsum peccatum mortale, siue
 impleatur, siue non impleatur. Si autem sit
 prohibita sub culpa veniali, est peccatū ve-
 niale. Documentum hoc cum præcedenti
 explicatum fuit. cap. 9.

¶ Quintum documentum.

Quodcunq; iuramentum, etsi sit verū, si
 tamen fiat sine necessitate, est peccatū
 veniale, vt cap. 11. expositum est. Quod autē
 sint iuramētōrū exēpla cap. 4. declarauim⁹.

¶ Sextum documentum.

Alias propositiones adiectas video in re
 Agula fraternitatis, easdemq; maiori rigo-
 re assertas, quā vt facile probari queant.
 Quartam enim & quintam iam cap. 12. colli-
 mauimus. Sit verò hic sextum documētum.
 Iurare falsum absq; præuia meditatione, est
 peccatum mortale: siue ex cōsuetudine pro-
 cedat, siue ex ignauia, vel alia ex causa. Tā-
 etsi consuetudo sepius sit in causa huiusmo-
 di inconsideratæ iurationis.

¶ Septimum documentum.

Asseuerare rem aliquam sub iuramento,
 tanquam certam, etiam si vera fortē
 sit, de qua tamen re dubius est intellectus,

I 3 est

est peccatum mortale: siue fiat ex consuetudine siue extra consuetudinem. Quāuis ex consuetudine id crebrius nascatur.

✠ Octauum documentum.

Cum iurandi cōsuetudo (vt eodem cap. expositum est) neque sit per se peccatū ab actionibus ipsis iurandi distinctum, neq; sit alia occasio iurandi, quā quę per solam cessationem amouebitur, non est ad sacramentum confessionis alia cautela necessaria, quā propositum non iurādi, & fugiendi occasiones: puta contubernia & loca, quibus homo inducitur. Est tamen saluberrimū consiliū, per alias pœnas & remedia cohibere se quemq;.

Accipe ergo pie lector quęcumq; hoc nostrum obsequium, ad laudem & gloriam diuini nominis.

FINIS.

SALMANTICÆ.
EXCVDEBAT ANDREAS
DE PORTONARIIS
ANN O.

1551.

